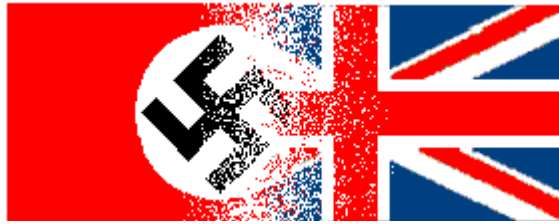

UIT HET GROTE VERGEETBOEK:
VAN ENGLANDSPIEL TOT GREAT-BRITAINSGAME.¹

**DE DOELSTELLINGEN VAN HET ENGLANDSPIEL.
COLLABORATIE, MET DE DUITSERS EN MET DE ENGELSEN.
DE ONVOORZIENE AFLOOP.**

Tussen maart 1942 en mei '43 hadden Britse geheime diensten 44 Nederlandse agenten en telegrafisten in het bezette vaderland regelrecht in Duitse handen geparacheerd.²

Dat was in het *Englandspiel*.

Deze operatie heeft nog steeds geen officiële verklaring gevonden, en wordt nog altijd in de doofpot gehouden. Of het wordt door scherts-historici verkocht als misleiding van de domme Duitsers door de geraffineerde Britten - met het oog op de geallieerde invasie. Die nota bene pas in juni '44 zou plaatsvinden.

Het was ook geen misleiding van de onoplettende Britten door de Duitsers. Zo was al in 1950 de uitleg van de Duitse spelleider Schreieder in zijn boek *Het Englandspiel*, dat nog steeds doorgaat voor de 'bijbel' daarvan, de afdoende verklaring van deze operatie.³

Begin 1953 kwam een nadere 'verklaring' met het boek *'Londen Calling North Pole'* uit, geschreven door kolonel Hermann J. Giskes, van de *Abwehr*.⁴

In 1954 verscheen, eerst in het Duits en dan in het Engels, een memorie over de staaltjes van Hugo Bleicher, sergeant van de *Abwehr*, alias 'Colonel Henri' - die in het hart van het Franse verzet was gedrongen.⁵

Het waren en zijn slechts misleiding van de goegemeente, omdat de ware doelstellingen ontoegeefbaar zijn.

Het *Englandspiel* betrof in werkelijkheid een geheime Brits-Duitse overeenkomst, met het oog op de ontruiming van Holland door de Duitsers, in het begin van 1943. De feiten wijzen dat uit. Welke zijn die feiten?

Nood breekt wetten.

Het belangrijkste bijzondere feit was dit: er was een *Tweede Wereldoorlog* aan de gang. Een krankzinnige situatie, waarin natuurlijk de meest smerige dingen kunnen gebeuren, en niet alleen bij de vijand.

Al vóór de oorlog was er een onfrisse Brits-Frans-Duitse streek uitgehaald. In 1938 was het Verdrag van München gesloten. De lafhartige maar berekenende, en alleen daardoor al met Hitler medeplichtige Franse en Britse regeringen, hadden daarmee hun Tsjechoslowaakse bondgenoot verraden, en gelijktijdig de macht van Hitler, de antibolsjewistische Duitse nazi-dictator, aanzienlijk versterkt.⁶ Omdat men nog meer de andere, even onberekenbare bolsjewistische dictator Stalin vreesde? Met wie men niettemin ook al akkoorden had afgesloten of zou sluiten.

In september 1939 liep de zaak toch uit de hand, en brak de oorlog uit.⁷ Het ook al dictatoriaal bestuurd Polen werd tussen Hitler en Stalin verdeeld. Vervolgens vielen de Duitsers in april 1940 Denemarken en Noorwegen binnen. Maar de oorlog begon pas echt toen op 10 mei de grenzen van Nederland, België en vooral van Frankrijk wer-

¹ Iets bijgewerkt op 28.11.01.

² Eén van hen, J. Molenaar "werd bij zijn landing op 9 maart 1942 bevoogd Zwolle door een windvlaag aan zijn parachute meegesleurd en botste met zijn hoofd op een betonnen drinkbak. Hij werd zwaar gewond, wilde voorkomen dat hij de Duitsers in handen viel en slikte zijn zelfmoordcapsule in." L. de Jong, Deel 5, blz. 880.

³ Geschreven door Schreieders Nederlandse vriend 'Theo'. Uitgegeven bij Van Holkema & Warendorf NV.

⁴ Huib Lauwers werkte met de Duitsers samen, vertrouwend dat Baker Street gauw de boel in de gaten zou hebben. Meer dan een jaar werkte Londen met de Duitsers. De *Signals Staff* had het ontbreken van de checks gemeld, maar de *Section N* besloot het te negeren.

⁵ Hij sprak vloeiend Frans, en was charmant en overtuigend. Zie: *Flames in the Field*, door Rita Kramer.

⁶ De Britse ondertekenaar Chamberlain was ervan overtuigd met het Akkoord de vrede te hebben gered. Ook het *Gesundes Volksempfinden* in de wereld dacht de vrede erdoor verzekerd. De Franse ondertekenaar Daladier was zich van zijn lafheid bewust, en zei bij zijn terugkeer en het zien van de hem opwachtede enthousiaste menigte in *Le Bourget*: "Ah, les cons (de 'klootzakken')". Roosevelt had met een telegram aangedrongen op het akkoord. Churchill en weinig anderen waren er tegen.

⁷ Is dit een al te naïeve wijze van voorstellen? Is het misschien juist te zeggen dat niets 'uit de hand' liep, maar juist in de hand - die van o.a. de industrieën welke op de hand van Hitler waren? Van Thyssen en Krupp is dit algemeen bekend. Ook de Nederlandse oliebaron Sir Henri Deterding was daarbij van de partij. Als goed zakenman wedde hij niet op één paard, maar financierde hij zowel de NSB als de Britse geheime inlichtingendienst. A. den Doollaard deed in 1934 over de vergelijkbare belangenverstrengeling in 1914-'18 een verhelderend boekje open met *Hoge hoeden en pantserplaten* (minstens 9 drukken, 25000 exemplaren)

den overschreden, en vond in juni zijn voorlopige besluit toen nagenoeg heel west-Europa door de Duitsers onder de voet was gelopen.

Nederland had op 14 mei 194 gecapituleerd. De Nederlandse regering en koningin Wilhelmina vluchtten naar Londen, de secretarissen-generaal bleven achter als haar vertegenwoordiger bij de Duitse Rijkscommissaris Seyss-Inquart. Deze laatste constructie, die de werkelijkheid omschrijft - en die veel wonderbaarlijke zaken inhoudt en verklaart - wordt echter in de traditionele geschiedschrijving nooit zo voorgesteld.

Het Belgische kabinet Pierlot, na de capitulatie in conflict gekomen met koning Leopold III, ging aanvankelijk naar Londen, maar wilde na de Franse ineenstorting en de er op volgend wapenstilstand weer terugkomen. "Het mocht niet van de bezetter!" Leopold bleef in België. Minister Marcel-Henri Jaspar vertrok op 18 juni naar Engeland, maar werd door zijn collega's gedesavouéerd. De Belgische ambassadeur in Londen kon een erkenning van een regering, geleid door Jaspar met Kamiel Huysmans verhinderen. Ondertussen kreeg de minister van Landbouw De Vleeschauwer de macht over de Belgische Kongo, en ging naar Londen, waar hij de bodemschatten van de Kongo aan Churchill kon aanbieden. Die wilde De Vleeschauwer wel als Belgische regering erkennen, als hij nog een paar ministers kon overhalen te komen. Zo komen de minister van Financiën Gutt, en eind oktober '40 ook Spaak en Pierlot in Londen. Zij wilden zich inzetten "voor een vrij België, geleid door een bevrijde Koning."⁸

De Franse regering onder Pétain zou overgaan tot collaboratie met de Duitsers, de naar Londen vertrokken generaal De Gaulle riep de Fransen op tot verzet.

In deze wereldstrijd op leven en dood zat Groot-Brittannië sinds juni 1940 - en tot juni '43 - lelijk in de verdrukking. Het was in het Westen de enige nog vrije tegenstander van de Duitsers.

Tot elke prijs - en waarom niet inbegrepen die van verraad van zijn bezette bondgenoten - wilde Groot-Brittannië zichzelf, met zijn imperiale wereldpositie, handhaven, zo niet versterken met andermans koloniale bezittingen.⁹ Was dat niet zijn, door Churchill keihard uitgebuide, goed (oorlogs)recht?

Hoe was de stemming bij de Nederlandse regering te Londen. Hoe zagen de ministers de toekomst?

Zij gaven, tussen 18 juli en 11 november 1940, hun verwachtingen omtrent de toekomstige positie van Nederland.¹⁰ Van Kleffens (Buitenlandse Zaken) opende het debat in een nota van 18 juli 1940 aan de ministerraad. Het verdient onze aandacht, en zal ons verrassen!

"Op elk van deze terreinen zijn de Duitse plannen revolutionair. Hitler is niet alleen een veroveraar, maar vooral een revolutionair, bezielde met gedachten, die - men moge haar verwerpen - een constructief karakter hebben." "Wat de statengemeenschap op het vasteland van Europa betreft, wordt aangekondigd de 'Europese revolutie', die in laatste instantie zal worden voltrokken niet op het slagveld, maar op 'een hoger plan' (Frankfurter Zeitung 14 juli 1940)." "Nog niets is vastgesteld" wat betreft de al dan niet handhaving van de oude staten, maar "Wel wordt de indruk verkregen, dat de Duitsers er niet op uit zijn andere landen te nazificeren."

Niettemin schrijft de Nederlandse officiële geschiedschrijver L. de Jong: "In werkelijkheid wist Van Kleffens, ook in Londen, de hoofdpunten van zijn beleid scherp in het oog te houden; hij zou een der zeer weinigen zijn die ten aanzien van enkele kwesties die hem hoog zaten, de strijd met de koningin niet alleen aanbod, maar ook wist te winnen."¹¹ Jammergenoeg worden die 'enkele kwesties' hier niet genoemd.

In de *Times* van 13 juli jl. heeft een artikel gestaan, waarin al evenzeer als in de Duitse pers, twijfel werd uitgesproken aan de bestaansmogelijkheid van de kleinere staten."

Andere ministers uiten zich op vergelijkbare wijze als Van Kleffens.

Stuurde koningin Wilhelmina ze de laan uit, zoals zij, volgens de officiële geschiedschrijving, in augustus '40 met De Geer zou hebben gedaan? Nee, zij hield ze aan. Waaruit men toch wel mag concluderen dat zij het met hun opvattingen eens was.

Voor Nederland kwam daar nog bij, dat Nederlands-Indië volgens zekere opvattingen was inbegrepen bij de Nederlandse capitulatie voor de Duitsers. Daarover werd op initiatief van de secretarissen-generaal, Seyss-Inquart en Berlijn onderhandeld met de gouverneur-generaal Tjarda van Starkenborgh Stachouwer via diens vertegenwoordiger Idenburg.¹² De Nederlandse regering te Londen was daar natuurlijk niet onkundig van gebleven, en stuurde aanvankelijk de ex-premier De Geer naar Tjarda. Maar na drie maanden wachten van De Geer in Lissabon gingen in zijn plaats de ministers Van Kleffens, Welter en Peekema naar Tjarda, terwijl De Geer zogenaamd op eigen houtje op 5 februari '41, via Berlijn - waar hij de notulen van de Nederlandse ministerraad te Londen vertoonde! - naar Nederland ging.¹³

Naar een verklaring van de journalist Van Blankenstein ontmoette die hij op zekere dag kolonel De Bruyne, het hoofd van een Nederlandse geheime dienst. Die zei hem: "Ik weet niet, waar ik nu sta. Ik zit te midden van een

⁸ *De vijand te lijf. De Belgen in het verzet. De Belgen in het verzet.* W. Meyers & F. Seesleslagh. Helios NV, Antwerpen/ Amsterdam. ISBN 90 333 0073 7. 1984. Blz. 106. Spelling aangepast.

⁹ - Waarom zou hierbij o.a. de overmeestering van de koloniën van bondgenoten, in het bijzonder van de in ballingschap in Londen vertoevende regeringen, niet een Brits doel zijn geweest? Na de oorlog beletten de Britten aanvankelijk de terugkeer van het Nederlandse gezag in Indonesië. (Of dit Nederlandse gezag gerechtvaardigd was, is een totaal ander vraagstuk.) De Britse kolonienkoning Mountbatten (van huis uit Battenberg genaamd) had aan Soekarno het aanbod gedaan om de Republiek Indonesia lid van het Britse gemeenebest te maken. De Nederlandse regering moest bij zijn naoorlogse 'beleid' in Indonesië inmenging van een Britse bemiddelaar dulden.

¹⁰ Afkomstig uit het dossier van de strafzaak De Geer. Deel 2 AB, bijlagen 119-125.

¹¹ L. de Jong, Deel 1; blz. 626.

¹² De reis van generaal Boerstra, oud-opperbevelhebber van het KNIL, en Jongejan naar Sjanghai.

¹³ PEC-verhoor dr. Hendrik Willem van der Vaart Smit, journalist, vroeger predikant, op 18 mei 1948, Deel 2 C.

draaikolk van intriges. Hij keek toen naar de deur en deed deze op slot. Het duurde niet lang of er werd aan de deur gerammeld en toen riep De Bruyne: Wat is dat voor gedonder? Het hield niet op en hij ging driftig naar de deur. Hij gooide deze open, en daar stond de Prins, die binnenkwam.¹⁴

Van Blankenstein: "De Prins ging over veel. Wij hebben toen gezegd: Dat is een onwenselijke figuur. Ik denk, dat de heer Gerbrandy (*sinds augustus '40 minister-president*) het zich ook nog wel herinnert. Het mag formeel misschien niet zo geweest zijn, maar praktisch werd het niet anders opgevat, ook niet door de heer Gerbrandy."¹⁵

Nu werden de eerste twee Nederlandse SOE-agenten op 9 september '41 geparachuteerd.¹⁶ Hoewel zij het *CID* (*Nederlandse Centrale Inlichtingendienst*) etiket droegen, waren zij buiten de chefs van de Nederlandse geheime diensten om, via het ministerie van Oorlog¹⁷, in dienst genomen.¹⁸ Men kan dus rustig aannemen dat Wilhelmina ervan op de hoogte was. De twee agenten meenden dat zij de heer Einthoven mee naar Engeland konden nemen, maar De Quay ontried hem te vertrekken (*zoals hij ook al in juli had gedaan*), omdat de Duitsers dat als voorwendsel voor maatregelen tegen de *Nederlandse Unie* zouden kunnen gebruiken.¹⁹

Kan, of moet men zich verbazen over de Londense belangstelling voor deze Einthoven? En over de houding van idem collaborerende De Quay? Het zal hen niet worden aangerekend. Na de bevrijding krijgen beiden zeer belangrijke taken toegewezen.

Voorspel van Britse 'onoplettendheid'.

De Belg Jean Lamy, die op 13 januari '41 in de Ardennen was gedropt, had contact opgenomen met de Belgische inlichtingengroep *Clarence* onder Walthère Dewé alias Cleveland, die ook al het spionagenet *La Dame blanche* leidde tijdens de Eerste Wereldoorlog. *Clarence* kreeg van dan af lang verschillende wegen contact met Londen. Ondanks waarschuwingen van de verzetsstrijders Dewé en Chauvin werd Lamy gepakt op 26 maart 1941. Ook zijn codeboek viel in handen van de Duitsers.

Lawy, gemarteld, ging zenden voor de *Abwehr*. Vanuit zijn cel wist hij toch nog *Clarence* daarvan te verwittigen, maar bij gebrek aan een zender kon die dat niet meteen aan Londen laten weten.

Zes maanden - *dus tot september '41* - zond Lamy voor de Duitsers. Hij weefde waarschuwingen in; hij zond niet zijn gebruikelijke code 'Good Morning' en 'Good-bye', en tweemaal 'Danger', "maar zijn correspondent in Londen schonk aan die verwittigingen geen aandacht. Lamy zelf kon niet weten wat hij aan Londen doorseinde, de berichten werden immers door de Duitsers gecodeerd, op basis van het in beslag genomen codeboek."²⁰

Men doet er goed aan, zich rekenschap te geven van het feit, dat nu al, in de periode van 26 maart tot en met september 1941, in Londen klare waarschuwingen van gevangen genomen agenten worden genegeerd.

Er blijken verbanden te bestaan tussen Nederlandse, Belgische en Franse gebeurtenissen.

Richard Christmann, een officier van de *Abwehr*, was in november 1941 in Nederland gekomen met de opdracht Nederlands en Belgisch verzet te infiltreren. Bij Giskes in Scheveningen geplaatst ontmoette hij G. die hij van voor de oorlog kende. Christmann vertelde hem te werken, onder de naam Herman Eberle, met een Haïtiaans paspoort, als een agent van de geheime dienst voor De Gaulle, en voor de Britse *intelligence*.

Via G. en de Nederlandse V-man van Giskes, Ridderhof, ontmoette Christmann leiders van verschillende verzetsgroepen, o.a. dr. Maurice de Voss, die vanuit Parijs opereerde, en *PAT*, de ontsnapingsorganisatie van *captain* Ian Garrow en later *commander* Pat O'Leary, de Belgische dr. Albert Guérissse.²¹

Christmann reisde regelmatig naar België, waar zijn mensen verschillende verzetsgroepen hadden geïnfiltrerd. Soms beval Giskes aan Ridderhof om vast in Brussel te blijven wonen, en sergeant Willy Kupp was in het Brusselse *Abwehr III-F*-kantoor geplaatst om zijn werk te controleren.

¹⁴ PEC-voorzitter Donker zegt hierop: "Dat is toch geen bewijs?" *Waarvan? Waar doelt hij op? Is hier een stuk tekst (over de Prins Bernhard) weggevalen of geschrapt? Want zie het vervolg:*

¹⁵ PEC-verhoor van Dr. Marcus van Blankenstein op 13 september 1948. Deel 2 C.

¹⁶ SOE: *Special Operations Executive*, een duistere Britse geheime 'sabotage'-dienst.

¹⁷ Naast Van Boeyen, sinds 27 juli 41 niet meer slechts a.i. minister van Oorlog, was Gerbrandy sinds 3 september '40 ook nog minister van AOK, Algemene Oorlogvoering Koninkrijk.

¹⁸ De twee agenten waren Homburg en Sporre. Die chefs waren Van 't Sant, zeer particulier secretaris van Wilhelmina, en Derksema.

¹⁹ Einthoven en De Quay waren met Linthorst Homan de leiders van een collaboratieel ingestelde beweging, de *Nederlandse Unie*. L. de Jong, *De Nederlandse unie*, fragment uit *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*. RIOD.

²⁰ Lamy verried niemand. "Op 10 januari '42 werd hij ter dood veroordeeld, op 26 februari naar Duitsland overgebracht. Hij overleefde de zware gevangenschap ternauwernood, wordt op 12 mei 1945 naar België teruggebracht, maar overlijdt na enkele jaren aan de gevolgen van zijn martelingen." *De vijand te lijf. De Belgen in het verzet*. W. Meyers & F. Seelischlag. Helios NV, Antwerpen/ Amsterdam. ISBN 90 333 0073 7. 1984. Blz.34. Spelling aangepast.

²¹ Albert Guérissse was een Belgische leger-natuurkundige die in 1940 via Gibraltar naar Engeland was gegaan en bij de SOE was terechtgekomen. Hij werd in april 1941 gepakt door de Franse Kustwacht toen hij, als adjunct-bevelhebber van het *Mystery Ship 'Fidelity'*, erin slaagde om twee Britse agenten aan wal te zetten. In juli '41 ontsnapte hij uit de gevangenis. *M19 (dus niet SOE!)* vroeg hem in Frankrijk te blijven en als Pat O'Leary een ontsnapingslijn naar Spanje over de Pyreneeën en over zee op te zetten. Het zou de *Pat-Line* worden, waaraan ook de in de zomer van '42 gedropte Britse agent Bryan Stonehouse meewerkte. Van oktober '41 tot maart '43 werden ongeveer 400 piloten en 50 agenten overgebracht. Begin '44 werd Guérissse in Toulouse gepakt. Hij zou in Mauthausen, Struthof-Natzweiler en Dachau verblijven, maar het overleven. In Struthof-Natzweiler zag hij de gevangene Vera Leigh, die ook aan de *Pat-Line* had meegewerkt, en ook Andrée Borrel zat daar. Guérissse had er vier vrouwen, de ene na de andere, naar het crematorium zien lopen.

Begin december '44 kwam een driemanschap van *Political Warfare Department of Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force*, waaronder Galitzine en Barkworth, in Struthof-Natzweiler. Galitzine vond er het archief, met alle details, en tekeningen met 'B.J.Stonehouse' eronder. Niemand wilde hem geloven, zijn rapport werd door de SHAEF weggewerkt. Galitzine werd aan het eind van de oorlog overgeplaatst naar de tak van het *War Office* die oorlogsmisdaden moet opzoeken. Zie: *Flames in the Field. The Story of Four SOE Agents in Occupied France*. Door Rita Kramer. Penguin Books 1996. En: *De Vijand te lijf. De Belgen in het verzet*. W. Meyers & F. Seelischlag. Helios nv, Antwerpen Amsterdam. ISBN 90 333 0073 7.

Op een moment kwam de Christmann-Ridderhof bende onder controle van het Rinus-netwerk, de Belgische verzetsgroep die in contact stond met de *SOE-Belgian Section* en het *Action*-bureau van de Tweede sectie van het Belgische ministerie van Defensie in Londen. Rinus was de schuilnaam van de leider van deze groep, Gaston Vandermeerssche, een neef van de in het verzet actieve familie Van Niftrik uit Putte. De ir. Overwijn was nu in contact met Gaston Vandermeerssche, en werd dus logischerwijs in *Dienst Wim* opgenomen.

Daarnaast was er de al eerder vermelde weg, via Groningen, Emden en Hamburg, dwars door Noord-Duitsland heen naar Denemarken naar Zweden, die door ene Fikkert was opgezet "en schijnt gewerkt te hebben, want Fikkert kon meedelen, dat er inderdaad berichten langs die weg in Engeland kwamen." ²² Deze lijkt later te zijn onderhouden, of voortgezet, door dr. Oosterhuis in Delfzijl.

Het lijkt niet helemaal zonder belang hier te weten, dat deze Fikkert betrokken was bij de terugkomst van De Geer via Berlijn naar Nederland, een paar maanden geleden!

Sinds de zomer van 1941 was een aantal *SOE*- en *Action*-agenten in België aangekomen, vooraf gegaan door *SIS*-agenten die de *White Lady*, *Cleveland* en *Clarence* netwerken hadden opgezet. Tot de komst van Christmann waren zij vrij van infiltratie, en verschillende radiozenders waren in werking.

De na Duinkerken in Frankrijk achtergebleven Britse soldaat Harold Cole, alias Paul, hielp captain Garrow om de eerste ontsnappingswegen naar Spanje op te zetten.

In december 1941 werd Cole door Christmann overtuigd om voor de Duitsers te gaan werken. Christmanns infiltratie en Cole's verraad leidden tot de arrestatie van talrijke *PAT*-leden, geallieerde agenten, ontsnapten, en joodse vluchtelingen.

In het voorjaar van 1942, dank zij Christmanns activiteiten, werden verschillende Belgische verzetsgroepen opgerold, het belangrijke Antwerpse netwerk onder de Belgische officier Servey inbegrepen.

Sommige *SOE*-chefs in Engeland waren zwaar onder de indruk van de daden van Richard Cholet, alias Arnaud, (= Christmann!) en in september 1942 zou hij worden voorgedragen voor een Britse onderscheiding. ²³

"Een van de problemen waarmee de (*Belgische*) regering Pierlot te Londen steeds mee te kampen heeft is haar houding ten overstaan van de vorst." Er waren heel wat Belgische koningsgezinde officieren in Engeland. De regering wist dat de koning in het bezette België zeer populair was. Het officiële standpunt van de regering was, dat de koning en het land gevangen zaten, en dat de regering onderwijl alle macht uitoefende. Toen deze vanaf '41 vernam dat er georganiseerd verzet bestond, en dat de regering niet erg populair was, slaagde zij "erin de royalistische ultra's in Engeland tot kalmte te brengen en de enigszins republikeins getinte groep rond Kamiel Huysmans te neutraliseren." "Belangrijk voor de regering is dat zij een akkoord bereikt met de koning, om zo bij de bevrijding, alle moeilijkheden te vermijden. Diverse pogingen om contact met de koning te leggen worden ondernomen, maar er komt geen antwoord", of "zijdelingse antwoorden waardoor de koning laat blijken dat hij zijn houding de enig juiste vond." ²⁴

Voor de Duitsers en voor de Belgische bevolking leek de populaire koning Leopold dus geen problemen te kunnen opwerpen.

Ook in Engeland waren diensten door Duitsers gepenetreerd. Wright, wetenschappelijk medewerker van *MI-5* (de Britse contra-spionage) vermeldt, dat de ergste infiltratie bij *MI-5* zich voordeed bij de Vrije Fransen. Bij De Gaulle werd voortdurend geïntrigeerd door zijn beide communistische kabinetsleden André Labarthe, verantwoordelijk voor burgerzaken, en admiraal Muselier, voor militaire zaken. Op instigatie van Churchill werden die door *MI-5* in de gaten gehouden. Toen De Gaulle naar Dakar ging voor de bevrijding daar, werden zij gearresteerd. Pas in 1964 ontcijfert *MI-5* een codebericht, waaruit blijkt dat Labarthe voor de Sovjet-Unie als spion werkte - toen bovendien het Molotov-Ribbentrop-pact nog van kracht was. ²⁵ Ook de *MI-5*-medewerker Blunt spioneerde reeds sinds lang voor de Sovjets spioneerde.

Voorbereidingen.

De voorbereidingen tot wat het *Englandspiel* zou worden gingen nu concretere vormen aannemen.

Op 20 december '41 werd de kolonel der Mariniers De Bruyne aangesteld als hoofd van het *BVT*, *Bureau Voorbereiding Terugkeer* (pas op 6 januari '43 officieel opgericht!).

Op 26 januari '42 kwam *BVT*-De Bruyne door tussenkomst van premier Gerbrandy in contact met de *majors* John Keswick en Charles Blizard van de *SOE Dutch Section*. ²⁶ Later kwamen de besprekingen op hoger niveau, met o.a.

²² Frank Visser in *De zaak Antonius van der Waals*.

²³ Zie: *Set Europe ablaze*. E.H. Cookridge. Thomas Y. Crowell Company. New York, 1967.

²⁴ *De vijand te lijf. De Belgen in het verzet. De Belgen in het verzet*. W. Meyers & F. Seeleslagh. Helios NV, Antwerpen/ Amsterdam. ISBN 90 333 0073 7. 1984. Blz. 106. Spelling aangepast.

²⁵ *Spycatcher, De onthullende memoires van een topambtenaar van de Britse inlichtingendienst MI5*. Peter Wright en Paul Greengrass. Uitgeverij Jan Mets. Amsterdam. 1987.

²⁶ Keswick was van huis uit bankier. Oorlog = diplomatie = politiek = economie = handel, waarbij bankiers nogal eens een rol spelen. Waarom zou een bankier niet op zijn plaats kunnen zijn in een geheime dienst - wanneer toevallig de economie in zijn bijzondere vorm van oorlog wordt beoefend?

generaal Mockler Ferryman, ook op Regeringsniveau. In ongeveer juni zou de praktische samenwerking pas tot stand komen.²⁷

Op 5 februari '42 werd Derksema eervol ontheven, en de *CID* opgeheven - bij Koninklijk besluit. Derksema had niet één agent uitgezonden, op de agente freule Röell na.

De nieuwe *CID* die meteen in het leven werd geroepen kreeg als, eerst tijdelijk, hoofd, De Bruyne. Ondanks zijn aanvankelijke protesten tegen zijn aanstelling, drukte zijn baas admiraal Furstner die door. Tot overmaat van ramp vroeg Gerbrandy aan De Bruyne ook nog om Van 't Sant - de zeer particuliere secretaris van Wilhelmina - als de baas achter de schermen van de *CID* te beschouwen.

De Bruyne was al hoofd *BVT* en vond dat wel genoeg. Maar men had de plaatsvervanger-candidaten die De Bruyne voorstelde niet geaccepteerd.²⁸

Men verplichtte De Bruyne de baan aan te nemen.

Deze *CID* kwam nu onder het ministerie van Marine, admiraal Furstner. Kapitein Liefinck kreeg de (dagelijkse) leiding van die *CID*. De werkzaamheden van *BVT* en *CID* liepen wel in elkaar over.

De Bruyne kreeg bij zijn aanstelling geen taakomschrijving, "Ik moest het zelf maar uitzoeken." "Na korte tijd begreep ik, dat het ging om allerlei vraagstukken die betrekking hadden op een mogelijke terugkeer naar Nederland."

Hier dient een vraag te worden gesteld. 'Mogelijke' terugkeer naar Nederland? Al in 1942?

Toen De Bruyne de *CID* overnam, was de minister van Defensie Van Dijkhoorn afgetreden, en vervangen door Van Boeyen ad interim. "Daarna is er een hiaat. Het bureau is blijven voortbestaan als een soort luchtledig." Aldus De Bruyne. Als na de oorlog *PEC*-voorzitter Donker hem vraagt: "Begon u met een bureau zonder personeel?" antwoordt De Bruyne: "Ik moest het zelf oprichten."²⁹

Ook deze *CID* werkte samen met Rabagliatti van de *MI/6 Dutch Section*.

Maar het klikte niet tussen De Bruyne en Rabagliatti.

De *CID* viel nu niet meer onder Binnenlandse Zaken, maar onder Marine, dus Furstner.

Dient er hier aan worden herinnerd, dat Furstner operationeel onder Brits bevel stond?

De *CID* moest inlichtingen-agenten gaan uitzenden. Maar:

De Bruyne werkte dus als *CID*-hoofd samen met *MI/6 Dutch Section*, een *inlichtingendienst* - en als *BVT*-hoofd met *SOE Dutch Section*, met als voorlopig doel: het leveren van *sabotage*-agenten. Dat zou voor de laatsten funest blijken te zijn.

Bij die *SOE Dutch Section* werd nu Blizard door major Seymour Bingham (alias Blunt) vervangen. De getuigenissen over Bingham zijn talrijk, en over het algemeen van tamelijk tot zeer ongunstig.

Afgesproken werd met de Britten, dat de *BVT* genoeg zou nemen met een eenvoudige omschrijving van de inhoud, of zelfs een deel van de inhoud, van de door de agenten uit het bezette gebied geleverde telegrammen - die dus al door de Britten op hun *security-check* zouden zijn gecontroleerd en ontcijferd.

Het georganiseer ging onderwijl door. Op 21 februari '42 werd de *MID*, *Militaire Inlichtingen Dienst*, opgericht en aan het *BVT* toegevoegd, met Liefinck aan het hoofd. Doel: het verzamelen van inlichtingen teneinde de terugkeer naar Nederland te kunnen bevorderen. Liefinck bleef zich daarnaast bezig houden met het assisteren van De Bruyne bij de uitzending van de *CID-SOE* agenten.

In zes weken tijd had onderwijl *Contact Holland* - een met De Bruyne concurrerende organisatie onder Erik Hazelhoff Roelfzema, in samenwerking met de Britten - ondertussen vijf agenten en zes zenders aan wal gezet.

²⁷ PEC-verhoor van Klaas Hendrik Schilp, op 29 juli '48. Deel 4 C-I.

²⁸ De voorgestelde kandidaten waren: Van Bylandt en Van Vredenburg, en ook Van Oorschot en Van de Plassche.

²⁹ *PEC: Parlementaire Enquêtecommissie*. Na de oorlog ingesteld om, eveneens *Parlementaire*, slippers te verbloemen. PEC-verhoor van verhoor van generaal-majoor der Mariniers Mattheus Reindert De Bruyne, 53 jaar, op 20 oktober 1948. Deel 4 C I, blz. 444-474.

Nederlands-Indië dieper in het spel.

Op 25 mei '42 kwam, met de bezetting van ook Lombok, Soembawa en Soemba, nagenoeg de gehele Indische archipel in Japanse handen zijn. Dr.H.J. van Mook, al aangesteld tot luitenant-gouverneur-generaal, en een kleine uitgelezen staf, zouden de Indische belangen in het buitenland (Australië) dienen.

*Daar het van groot belang kan zijn bij de door mr. Van der Starp geponeerde mogelijke doelstelling van de Engelsen in hun Englandspiel, te weten: de veiligstelling van hun Imperium door de verzwakking of uitschakeling van hun koloniale concurrenten w.o. Nederland - en de bespeling daarbij van de Nederlandse regering in Londense ballingschap, is het van belang aandacht te wijden aan gebeurtenissen die na de oorlog in het Verre Oosten hebben plaatsgevonden.*³⁰

Een uiterst belangrijk punt wordt ook hier weer in de officiële geschiedschrijving verdonkeremaand, en krijgt ook van andere historici geen aandacht. Dat is het feit, dat de Japanners verklaarden dat zij Nederlands-Indië nooit meer los zouden laten, en wat daaruit volgde. Wij hebben hierboven gezien dat volgens zekere opvattingen Nederlands-Indië was inbegrepen in de Nederlandse capitulatie. Het is zonder meer duidelijk dat, 'voor koningin en vaderland' - in de gegeven omstandigheden van 1942 - de enige manier om die kolonie nog terug te krijgen lag: in collaboratie met de Duitsers.

Wie de komende gebeurtenissen in dit licht beschouwt zal veel 'onverklaarbaars' zien opgehelderd. Aan de hand van gedegen gedocumenteerde historische feiten.

De Duitsers waren dus in die tijd, en gezien de vooruitzichten van hun eindoverwinning, de enigen waarop de Nederlandse regering en het staatshoofd Wilhelmina - die er ook nog grote persoonlijke 'Koninklijke' belangen bij had - konden rekenen om het nog ooit terug te krijgen.

Niet zonder betekenis voor een beter begrip van de hele Londense regeringsperiode, die door koningin Wilhelmina werd overheerst, is ook nog de in september '44 genoteerde opmerking van de minister van oorlog Van Lidth de Jeude. De minister van Justitie Van Heuven Goedhart sprak uit "wat reeds vroeger werd geopperd:

is H.M wel geheel normaal? Heeft zij door de schok der gebeurtenissen niet totaal haar evenwicht verloren? ... Enfin, wij zitten met de gebakken peren" - ³¹

Niemand kende aanvankelijk natuurlijk de toekomstige ontwikkeling en de afloop van de oorlog. Medio '42 stonden de Duitsers uiterst sterk. Niet alleen West-Europa was door hen bezet, Vichy-Frankrijk collaboreerde openlijk en nauw met de Duitsers. De Sovjet-Unie was bondgenoot en toeleverancier van grondstoffen aan Duitsland, tot op 21 juni 1941 de Duitsers er binnenvielen en in 1942 tot in de Kaukasus doordrongen. Rommel was de baas in Noord-Afrika. Het Nabije-Oosten was voornamelijk pro-Duits, de moefiti van Jeruzalem en zelfs Ghandi hadden Hitler met zijn successen gefeliciteerd, de Atlantische Oceaan werd door Duitse duikboten tot onder de Amerikaanse kust beheerst - en tot medio '43, Amerikaanse industriële waren tot samenwerking met Hitler-Duitsland bereid of hadden het al gedaan.³² De president van Zwitserland verklaarde zich collaborerend met Duitsland, en was het ook.

De Duitse eindoverwinning was al als vaststaand aangenomen door o.a. de oud-ministers-presidenten Colijn (al op 25 juni 1940 in zijn brochure '*Op de grens van twee werelden*', door De Geer, en door de *Nederlandse Unie*, die zich tegenover de NSB opstelde, en tot 700.000 aanhangers telde. Hun standpunt kan worden samengevat onder het motto 'redden wat er te redden valt'.

Wij hebben al gezien hoe de Nederlandse regering tegenover de Duitse bezetter stond. Het is dus begrijpelijk dat (ook) door de Britten, in het vooruitzicht van de Duitse overheersing op het vasteland van Europa, een compromis met de Duitsers werd voorbereid. Misschien, waarschijnlijk, niet als enige mogelijkheid, maar als óók nog een voorzorg.

Wordt deze ongelooflijke stelling nu uit een fantastische duim gezogen? Want wie heeft daar ooit over gekikt? Hier is hij: na de oorlog generaal-majoor Mattheus Reindert De Bruyne, de voormalige kolonel, chef van de Nederlandse geheime dienst, die de in dit compromis benodigde Nederlandse agenten aan de Engelsen leverde.

De Bruyne moest, zoals wij hebben gezien, op order van de regering, tegen zijn zin Nederlands sprekende agenten aan de Engelsen leveren, zonder dat hij wist voor welk doel zij zouden worden gebruikt.

Op 25 april '42 was door de SOE-chef Gubbins aan De Bruyne het (Britse SOE-) '*Plan for Holland*' voorgelegd. Dat Britse *Plan* moet dus al eerder zijn bedacht. Men kan aannemen dat voornamelijk Britse belangen daarbij worden behartigd. Waarom zouden de Britten begaan zijn met het lot van Nederland, een van hun internationale concurrenten?

De Bruyne had op 27 april een zeer geheime kritiek over dat *Plan for Holland* gegeven en gemeld wat Gubbins had gezegd: dat "het verband hield met een mogelijke zeer grote invasie op het vaste land (hij liet zich niet uit over het

³⁰ Mr.J.E. van der Starp, de verdediger van Anton van der Waals, die als de zondebok voor her hele Englandspiel zou moeten opdraaien en worden geëxecuteerd, gaf zijn verklaring van het *Englandspiel* in twee brochures, *Het Englandspiel De Dolkstoot in de rug van het Nederlandse volk*. Heruitgegeven in 1996. Bonneville, Bergen. ISBN 90 73304 32 6. Hij zou worden geschorst en geschrapt als advocaat en verdachte wijze om het leven komen.

³¹ L. de Jong, Deel 10a, blz. 893.

³² Het gros van de Amerikaanse pers had zich positiever opgesteld. Roosevelt steunde Churchill op eigen houtje, buiten de Amerikaanse regering om.

waar doch uit het plan valt duidelijk te constateren, dat dit in België-N. Frankrijk c.q. nog zuidelijker zal geschieden)".

Uit de opmerking tussen haakjes van De Bruyne blijkt, dat deze laatste opvatting slechts een veronderstelling is van De Bruyne.

De Britse minister en SOE-baas Selborne had er met Gerbrandy over gesproken, om te zien of er stafbesprekingen over konden worden gevoerd, wat op 8 mei gebeurde. Ook had hij gezegd dat een en ander "niet betekent, dat de invasie op staande voet zal worden uitgevoerd", maar dat wel spoed bij de voorbereiding gewenst is.³³

Dit is een belangrijke precisering: geen invasie, maar toch wel spoed. Waarom spoed? Is er dus iets anders waar haast bij is?

De Nederlandse admiraal Furstner (die operationeel onder Brits gezag stond) kreeg de toestemming van de Koningin en Gerbrandy voor het Plan.

Dit speelde zich allemaal af in de laatste week van april 1942.

Dit Plan for Holland werd ook door de Regering overwogen. Begin mei hielden de ministers nog hun poot stijf.

Hier vinden wij dus de situatie die zich te Londen gedurig voordoet, dat Wilhelmina, en de in feite volgzame Gerbrandy, al een beslissing hadden genomen, terwijl de ministers tegen waren.

Donker, de voorzitter van de PEC, ziet het zo: In 1940, '41 en het begin van '42 bestond er een samenwerking tussen onze CID en de SIS, en diensgevolge met Rabagliatti. Onze CID had geen enkel contact met de SOE. Een regelmatige samenwerking tussen de CID en de SOE ontstond pas in de zomer van '42, na de ruzie tussen De Bruyne en Rabagliatti.

Een opmerkelijke bijzonderheid deed zich nu nog voor. De Geer had een brochure geschreven, 'De synthese in den oorlog', die toen in druk was.

In maart '42 gaf hij het manuscript daarvan mee aan een bezoeker, baron 'van Lynden', die uit Londen zou zijn gekomen, en die ook nog vroeg of De Geer deel wilde uitmaken van het Nationaal Comité van Koos Vorrink, (de vooroorlogse leider van de dan verboden SDAP) - een club van politici, waarin alle oude partijen behalve de communisten waren verenigd.

In april '42 kwam 'Van Lynden' terug. De Regering in Londen hield De Geers candidatuur aan, meldde hij. Of de Geer misschien een schriftelijke verklaring kon geven over hoe hij zijn taak in het Comité zag. De Geer zou er over nadenken.

In juni kwam de 'baron' voor de derde maal en meldde dat enige andere leden van het Comité waren gearresteerd, zonder namen te noemen. De Geer had nog geen tijd gehad iets op schrift te stellen, achtte het op dat moment ook ongewenst. Al weet hij na de oorlog niet meer precies of hij nu wel of niet iets had meegegeven. Sindsdien was de 'baron' niet meer teruggekomen.

Dit bezoek wordt Van der Waals in de schoenen geschoven. Maar het blijkt dat het iemand moet zijn geweest.

Dat er iets te verbergen viel en valt, bleek na de oorlog ook weer uit het verhoor van Van Kleffens. Donker vroeg hem wel, eventjes onvoorzichtig: "De heer De Geer wilde dus eerst (voor zijn brochure) de sanctie van de Koningin hebben?"

Van Kleffens: "De Koningin....., bij nader inzien kan ik hierover niet verder spreken, Mijnheer de President."³⁴

Donker, nu wel weer voorzichtig, is niet nieuwsgierig; vraagt niet: *waarom?*

Dit doet denken aan wat ook al in verband met het verblijf van De Geer in Lissabon was vermeld:

De Geers tweede opdracht was "geen serieuze", al werd hij in een Koninklijke machtiging neergelegd, want "dat moest natuurlijk".

Minister van Koloniën Welter kwam op een terrein, waar hij "beter buiten kan blijven", en waarover hij niet wilde antwoorden.

Oud-premier Gerbrandy zei dat in Londen "een bepaald gedeelte" volkomen afgesloten was." Hij was in verband met De Geer in verbinding geweest met de Secret Service. "Dat is om zo te zeggen gesmoord in: "dat is een delicaat ding". Daarom was het maar gesmoord.

Ontruiming van Frankrijk, België, Nederland en Noorwegen.

Een mysterieuze gebeurtenis vond plaats op 10 mei 1941. Enkele weken voor de aanval op de USSR wensten Hitler en zeker anderen in de nazi-top te onderzoeken "of het mogelijk zou zijn met Londen tot een vergelijk te komen. Wij volgen hier de onvolprezen historicus Wim Klinkenberg.³⁵

Hitlers rechterhand, Rudolf Hess, had via de 'Oxfordbeweging', later 'Morele Herbewapening' tal van Britse contacten op hoog niveau. Dank zij de nauwe samenwerking met de Zwitserse diplomaat/Rode-Kruisman Burckhardt zond de laatste op 28 april 1941 vanuit Londen een voorstel tot een Brits-Duits verdrag: 'De Britse belangen in

³³ PEC, deel 4 AB, bijlage 30 blz.108.

³⁴ PEC-verhoor van Van Kleffens op 18 mei 1948, Deel 2 C. Over de reacties van Londen op de vraag uit Nederland wie De Wilde was, werden de PEC en Van der Waals het niet eens. Er was "in deze zaak zoveel bijzonders gebeurd!", zegt Van der Waals.

³⁵ Grotendeels naar Prins Bernhard. Een politieke biografie. Door Wim Klinkenberg. Onze tijd/In de knipscheer, ISBN 90 6265 042 2. 1979. Derde druk.

Oost- en Midden-Europa waren nominaal (*hier: met name te noemen*) Het koloniale vraagstuk biedt geen ernstige moeilijkheden, wanneer de Duitse eisen zich tot de vroegere Duitse kolonies zouden beperken...'

De Duitsers zouden Frankrijk, België, Nederland en Noorwegen moeten ontruimen.

Dit komt uit de koker van de Sovjet-historicus Lew Besymenski. Die wijst er nog op, dat de ontruiming van Griekenland door de Britse troepen op 24 april 1941 (zoals hierboven reeds op die datum vermeld) een belangwekkende illustratie vormt voor Londen standpunt inzake deze 'nominale' belangen in althans het zuidoosten van Europa.

Op 10 mei 1941 vloog Hess, ervaren piloot, van Augsburg naar Engeland. Hij had willen landen op het landgoed van de Hertog van Hamilton, een van zijn relaties, maar moest wegens benzinegebrek 18 km eerder uit zijn vliegtuig springen. Onder de naam Alfred Horn werd hij gearresteerd en in de kazerne van Maryhill opgesloten.

Wij willen deze gebeurtenis vooral zien in verband met het *Englandspiel* en aanverwante, een omstandigheid die zich trouwens als vanzelfsprekend opdringt.

Voorlopig worden hier nog de vroegere, al duidelijke, verklaringen genoteerd.

Aan het eind van dit verhaal staan de bevestiging, welke pas in 2001 bekend werden.

Klinkenberg stelt dat "Essentieel is in dit verband, dat Hitler en zeker anderen in de nazi-top enkele weken vóór de aanval op de USSR nog een keer wensten te onderzoeken, of het mogelijk zou zijn met Londen tot een vergelijk te komen." Er volgden onderhandelingen tussen de Engelse regering en het plaatsvervangend hoofd (*Hess*) van de vijandelijke staat. Ze duurden maanden."

Inmiddels is bekend geworden dat de tocht van Hess niet alleen was voorbereid door de nazi's, maar ook door de Britse *Intelligence Service* - uiteraard onder verantwoordelijkheid van de regering-Churchill.

De Sovjet-historicus Troechanowsky oppert de stelling, dat Hitler er van uitging dat Engeland in geen geval Duitsland in de rug zouden aanvallen, en het Britse aandeel in de vliegtocht van Hess naar Engeland ten doel had Hitler juist te stijven in zijn plannen tot de aanval op de USSR. Die zou Englands redding zijn.³⁶

Opmerkelijk in dit verband is, dat Moskou pas op 15 oktober 1942 de "onmiddellijke berechting van Hess in Londen vroeg! De Sovjets beschuldigden de Britse regering er van, Hess dan nog altijd als "op missie" te beschouwen...

De Duitse politiechef Schellenberg bevestigt later, dat Hess namens de groep nazi's ging, die nog in vrede met Londen vóór de aanval op de Sovjet-Unie geloofden. Schellenberg maakt, tot zijn verbazing, via Burckhardts Rode Kruis correspondentie tussen Hess en zijn vrouw mogelijk.

Ian Fleming zou als geheime-dienst-man bij de *Navy* via contacten in Zwitserland Hess naar Engeland hebben 'gelokt'.³⁷ Fleming stelde een valse horoscoop op voor de pathologische Hess. Omdat Hess onder de nazi-leiders het meest vond, dat een vrede met Engeland noodzakelijk was - om in de rug gedekt te zijn bij een aanval op Rusland.

Hier komt Nederland - in de persoon van prins Bernhard op de proppen.

Fleming is een van de weinige Engelsen wier namen in publicaties over Bernhards verblijf in Londen genoemd zijn als behorend tot zijn vriendenkring.

De historicus Hatch noemt Fleming in verband met Bernhards agenten-relatie dr. Retinger, een Sikorski-Pool in dienst van de *SIS*. (In het voorjaar van 1944 zou Retinger voor de *SOE* in Polen worden gedropt, mogelijk in de buurt van Reckenwalde, waar Bernhards moeder Armgard toen nog verbleef.) Ook Bernhards vriend Sefton Delmer, bij de *SIS* en leider van de psychologische oorlogvoering, was bij de tocht van Hess betrokken.

Delmer beschikte over de meest gedetailleerde inlichtingen uit de *hoogste kringen* der Britse *politieke* en *militaire top*. Delmer onthult na de oorlog dat de Britse minister, Lord Simon, die Hess op 10 juni 41 had ontmoet, er niet in was geslaagd openhartig met Hess te spreken.

Minister lord Beaverbrook, tevens eigenaar van de *Daily Express*, zal wel, in het volste geheim in september 1941, met Hess 'geheel openhartig' spreken.³⁸

De Duitse historicus L.A. Besymenski concludeert daarover, dat Hess dus niet was gekomen om de oorlog te *beëindigen*, maar juist om hem *voort te zetten: tegen de Sovjet-Unie*.³⁹

"Over de onderhandelingen die Simon (en Sir Ivon Kirkpatrick) die een kleine veertien dagen voor de aanval op de USSR werden gevoerd, is veel bekend geworden dank zij Hess zelf, die - in tegenstelling tot de Britse regering - in Neurenberg opening van zaken gaf."

"Het ging inderdaad om de (voorlopige) afbakening van 'invloedssferen' tussen het Derde Rijk en Engeland: Europa voor Duitsland en het Empire voor Engeland."

Van vitaal belang was voor Hitler hoe tenslotte de Britten zouden reageren. (*Niet openlijk natuurlijk - want dat is voor de publieke show -, maar in het geheim, CD*) "Zelfs lanceerde men in Berlijn een gerucht, dat weldra Hitler en Stalin elkaar zouden ontmoeten 'voor de definitieve regeling van de Duits-Russische betrekkingen.'"

De onderneming van Hess werd een flop.

Churchill ridiculiseerde Hess' missie op 13 mei 1941. Berlijn reageerde meteen met een partij-communiqué, waarin over voor het eerst over Hess' dwaze idee van een regeling tussen Engeland en Duitsland via een persoonlijke stap. Goebbels voegde er voor de goede Britse verstaanders aan toe, dat Hess was overtuigd van de talloze vredesvoorstellen van Hitler die recht uit het hart kwamen, en "door een persoonlijk offer een ontwikkeling te kunnen voorko-

³⁶ V. Trukhanovsky. *British Foreign Policy during Word War II - 1939-1945*. Moscow 1970, blz.153-154. Klinkenberg *Prins Bernhard*.

³⁷ Volgens Richard Deacon in *A History of the British Secret Service*, Londen 1969,

³⁸ Klinkenberg in zijn *Prins Bernhard*, blz.250 ev.

³⁹ In *Neue Zeit*, Moskou, nr. 34, 1974. Klinkenberg *Prins Bernhard*. Cursiveringen door mij, CD.

men die, in zijn ogen, zou leiden tot de totale vernietiging van het Britse Imperium". "In feite dus een bekrachtiging van Hess' missie."

Klinkenberg acht het mogelijk dat Bernhard, door zijn relatie met de erbij betrokken Britse agenten, en met zijn *permanente* contact met *Berlijn vanuit Londen*, althans op de hoogte was van hetgeen zich afspeelde en er over zal hebben bericht.⁴⁰

Deze poging om tot een vergelijk te komen was dus mislukt. Wat niet uitsluit dat andere pogingen konden slagen.

Opzet en opzettelijkheid.

Al vanaf 1940 waren Nederlandse agenten met Britse hulp naar Nederland geholpen. In dit korte bestek kunnen wij daar niet dieper op ingaan.

Al vroeg bestond er in Londen belangstelling voor Koos Vorrink, de leider van de intussen verboden *SDAP* (*Social Democratische Arbeiderspartij, die zich in augustus '39 nadrukkelijk achter Oranje had geschaard*).

Tussen 26 november '41 en 11 januari '42 was door Hazelhoff Roelfzema (een Nederlander die na een ruzie met De Bruyne naar de Engelse dienst was overgelopen) en zijn mensen vijf maal vergeefs, door ongeluk en slecht weer, getracht op het strand van Scheveningen te komen. Peter Tazelaar en Gerard Dogger wachtten er 's nachts, met Herman Wiardi Beckman en Frans Goedhart die naar Londen waren geroepen om daar een hoge functie te gaan vervullen - kleumend voor niets.

De uitnodigingen aan Wiardi Beckman en Vorrink om naar Londen te komen waren door deze beiden verder voor anderen geheim gehouden. Maar daar zij dezelfde telegrafist gebruikten (of dat Alblas was weet Vorrink niet⁴¹) als o.a. de groep-Vaz Dias (een man van *GS III*, de vooroorlogse militaire inlichtingendienst), raakte Goedhart ervan op de hoogte, en wilde hij mee naar Londen - tegen de opinie van Vorrink in. Helaas ging men aan de overkant in op de telegrafische berichten van de kant van Vaz Dias-Goedhart. Dat had de onderneming slepende gehouden, is de mening van Vorrink, (*terwijl andere, w.o. meteorologische omstandigheden de oorzaak van uitstel waren*). In principe moesten een *politicus* en een *militair* naar Engeland komen: Wiardi Beckman en Tielens. Maar omdat Tielens niet wilde, zou Dogger hem vervangen. En Goedhart kwam er extra bij.⁴²

Aan Tielens was een schriftelijk verzoek van de regering getoond. Het bleek door Wilhelmina te zijn ondertekend, iets "van secundaire aard", want de ministers zijn verantwoordelijk... PEC-Donker zegt, dat het "het karakter van een regeringshandeling heeft".

Donker wil duidelijk weer verbloemen, dat in feite Wilhelmina, en een volgzaam Gerbrandy de 'regering' vormen.

In een kanttekening op het rapport van Tazelaar, na zijn terugkeer in Londen gemaakt, staat, dat de keuze van Tielens en Wiardi Beckman door Wilhelmina en Gerbrandy was gemaakt. Het bezwaar van Tielens was "dat de Kroon niettemin in het geding wordt gebracht". Hij wilde dan ook niet antwoorden op de vraag of de koningin het papier had ondertekend.

Tielens weigerde naar Londen te gaan, want hij achtte zich gebonden "door mijn erewoord, dat ik de Duitsers had gegeven om geen dingen te doen, welke op dat moment in strijd waren met de belangen van de Duitsers, maar dat ik de consequentie zou trekken, welke het verzoek meebracht, en ik dus mijn erewoord zou terugnemen. Daarop heeft Tazelaar geantwoord, dat het niet de wens was van de Regering, dat ik mijn erewoord, als gevolg van het gedane verzoek, zou terugnemen. Op mijn vraag: Hoe weet u dat?, erkende hij, dat hij niet had verwacht dat ik "neen" zou zeggen, en verder: Wij hebben alles overwogen, behalve dit punt".

In de nacht van 6 op 7 november '41 waren door de *SOE*, voor de CID (Centrale Inlichtingendienst), de agent Thijs Taconis en de radio-telegrafist Huib Lauwers bij Almelo gedropt.

Een belangrijk feit dient hier te worden aangemerkt.

Lauwers was in april 1941 door kapitein Kruls naar de *Dutch Section* van de Engelse dienst *SOE* gestuurd, waar Laming de baas was. Lauwers werd een *Engelse* luitenant. Laming had Lauwers vóór zijn vertrek gezegd, dat hij er binnenkort niet meer zou zijn, voor *security-reasons* ergens in Engeland moest onderduiken, maar toch aanbleef. Het is "beter dat men niet weet, dat ik met deze zaak iets te maken heb. Jullie zult horen dat ik naar Syrië ga, doch dit is een doekje voor het bloeden, een alibi."⁴³ *Men kan zich verbazen over deze wijze van geheimhouding!*⁴⁴ Diezelfde maand november werd Laming opgevolgd door de van *MI-6* afkomstige Britse majoor Blizard, met als adjunct Bingham, alias 'Blunt'...

Toen op 12 maart '42 de uitgepeilde en gevangengenomen telegrafist Huib Lauwers zijn in beslag genomen berichten voor de eerste maal onder Duitse controle uitzond, zat de *security-check* daar al in gebouwd. Deze '*all-risk-verzekering*' tegen seinen onder vijandelijk controle kon hij er dus, op straffe van ontdekking door de Duitsers, niet meer uithalen. Maar om toch een waarschuwing te geven, bracht hij nog een andere 'check' in, welke hij als zijn echte *security-check* aan de Duitsers had verkocht: een fout in het woord stop. In zijn tweede uitzending onder dwang,

⁴⁰ Klinkenberg *Prins Bernhard*, blz.248 ev.

⁴¹ Vier CID-agenten van Van 't Sant (de zeer particuliere secretaris van Wilhelmina) waren door *MI/6* worden gedropt: Kees van Brink (op 19 november '40), Hans Zomer en Wiek Schrage (op 13 juni '41) en Aart Alblas (op 5 juli '41). Allen met een zender.

⁴² PEC-verhoor van Jacobus Jan Vorrink, 58 jaar, op 21 september 1949. Deel 4, C - II.

⁴³ PEC-verhoor van Hubertus Mattheus Gerardus Lauwers, op 23 juli 1948, Deel 4 C-I, vraagpunt 20505.

⁴⁴ PEC-voorzitter Donker: Dan zal ik er niet verder op aandringen, want ik zou u daarmee moeilijkheden bezorgen, die de commissie u niet wil berokkenen." "Het gaat hier inderdaad om zaken, waarmee een natie niet graag te koop loopt." PEC-verhoor van Richard Valentine Laming, 60 jaar, op 20 oktober '48. Deel 4 C-I. Waarom stond Donker niet zo welwillend tegenover Van der Waals?

ditmaal *zonder security-check*, voegde hij diezelfde *nep-check* weer toe. Maar tot zijn schrik antwoordde Londen alsof er niets aan de hand was.

Men stelt het in het algemeen voor, alsof dit de eerste maal was dat Londen zo reageerde. Maar hierboven werd al geschreven: "Men doet er goed aan, zich rekenschap te geven van het feit, dat nu al, in de periode van 26 maart tot en met september 1941, in Londen klare waarschuwingen van gevangen genomen agenten worden genegeerd."

Wij hebben dus al eerder dezelfde ervaring van de Belg Lamy gezien.

Nu kan men deze Londense reactie als een ongelooflijke stommitieit opvatten.

Maar in dat geval zou de stommerd die dit had uitgehaald, daarvoor toch wel zwaar zijn gestraft.

Niet alleen is dat - ook later - nooit gebeurd, maar zelfs werden zij die in het vervolg wél waarschuwden over het ontbreken van de *security-check*, bedreigd met overplaatsing of erger.

Begin mei '42 seinde Lauwers driemaal: CAUGHT. Londen antwoordde alsof er niets aan de hand was. Weer werd Blizard gewaarschuwd. Leo Marks, de verantwoordelijke bij de Britse decoderingsafdeling, signaleerde het ontbreken van de *security checks* aan zijn code-chef. Die antwoordde hem, zich er niet ongerust over te maken. Cory James en zijn verloofde signaleerden nu aan hun *Signals Chief* dat de leiding van de *SOE* geen acht sloeg op hun waarschuwingen betreffende Lauwers. Het antwoord was, dat als zij er nog eens over spraken, voor hem overplaatsing naar het front mogelijk was.

Op *alle* berichten, ook die van de later gedropte, gevangen genomen en tot seinen gedwongen agenten, werd door Londen geantwoord alsof er geen vuiltje aan de lucht was.

Achttien telegrafisten, of althans hun zenders, frequenties, zendtijden en codes, werden in totaal door de Duitsers gebruikt om voor hen te seinen. Wat de telegrafisten volgens hun instructies zonder gewetensbezwaar konden doen, omdat hun *security-check* borg stond als waarschuwing voor Londen dat zij vast zaten. Als aan de telegrafisten bleek dat Londen, ondanks alles, doorging met het zenden van agenten, telegrafisten, wapens en documenten - in antwoord op door de Duitsers geformuleerde vragen. Enkelen trachtten nog duidelijker te seinen, en zelfs in klare taal, dat zij gevangen zaten. Wat tot enig gevolg had, dat zij door Duitse telegrafisten werden vervangen. Zowel in het *Englandspiel* als in de in Frankrijk gespeelde *Funkspiele*.

Opmerkelijk lijkt het, dat ook hiervan Londen niets merkte. Want iedere telegrafistenschool scheen zijn eigen herkenbare manier van vorming bij de leerlingen achter te laten. Ook had de telegrafist zijn persoonlijke 'handschrift' bij het seinen, welke door een vakman onmiddellijk kon worden herkend.

Men zou hierbij kunnen opmerken, dat de meeste gedropte telegrafisten echter beginnelingen waren, die niet meer sein-ervaring hadden dan die van hun opleiding. Een duidelijk persoonlijk handschrift zouden zij vaak nog niet hebben kunnen ontwikkelen, en bovendien waren de zenuwslopende omstandigheden van het seinen in de praktijk lang niet dezelfde als tijdens de opleiding. De al genoemde atmosferische en technische storingen konden de boodschap ook nog misvormd doen overkomen. Verder hadden de soms zeer ervaren Duitse telegrafisten degenen die zij vervingen - tot drie telegrafisten door één Duitser - diverse malen afgeluisterd en hun eventuele eigenaardigheden genoteerd; om ze te kunnen imiteren.

Herhaalde malen en op verschillende wijzen was Londen door betrokkenen ook nog gewezen op onregelmatigheden, abnormaalheden, bijzondere tekens in de door de radio-telegrafische diensten uit de bezette gebieden ontvangen berichten. Zowel van binnen in Londen; door personeel van de berichtendiensten, als van buiten - uit bezet gebied, Zwitserland en andere neutrale 'doorgangs'landen - werden noodsignalen gegeven.

Niet alleen werd er door de chefs geen acht op geslagen, maar soms werden, als gezien, de waarschuwings berichten ook terechtgewezen of met straf bedreigd.

In de uitvoering van de spelen beging Gubbins al meteen een 'onvoorzichtigheid'. Zijn stelregel was, dat de eerste agenten altijd *blind* moesten worden gedropt. Dat wil zeggen: niet tevoren aangekondigd, dus zonder ontvangstcomité bij de aankomst. Maar in de praktijk week hij daarvan af. Hij liet 34 agenten droppen, na hun komst te hebben aangekondigd. En zelfs nadat Marks hem over hun tragische lot had ingelicht, nog eens 9.

De secretaresse van prins Bernhard, Miep Brave Maks (toen nog mevrouw Jones), schreef eind '42 een rapport aan *colonel* Brooke Booth, van *MI-5*, om aan de bel te trekken over de arrestatie van agenten door de *Abwehr*. Daar er niets gebeurde, dreigde ze naar Churchill te gaan. "*For God's sake, do'n't do that!*", zei Brooke Booth. En zij deed het niet.⁴⁵

Het is zonder meer overduidelijk dat de Britten akkoord gingen met de gevangennamen van de agenten door de Duitsers. Daar moest natuurlijk een reden voor bestaan. Hieronder zal Brooke ons via De Bruyne laten weten: welke. Maar tot nog toe blijkt iedere historicus daar blind en doof voor te zijn geweest.

Hier zijn wij weer bij generaal Allan Brooke terug.

Op 2 juni 1942 had een brief van Brooke de boodschap gegeven, "waaruit duidelijk bleek, dat het niet anders kon." "Het vreemde blijft echter, dat ik van mijn eigen Regering nooit deze brief in handen heb gekregen", zegt de hier, al minstens sinds maart, toch ten nauwste praktisch betrokken geheime dienst-chef De Bruyne. Al zou de eigenlijke uitvoering van het *Plan for Holland* pas op 26 juni beginnen.⁴⁶

⁴⁵ Veel van deze waarschuwingen zijn vermeld door Mariëtte Daniëls in een artikelenreeks in *Elseviers Magazine*, mei '84.

⁴⁶ PEC-verhoor van generaal-majoor De Bruyne op 2 mei 1950. Deel 4 C-II, blz. 1984.

PEC-voorzitter Donker bevestigt: "inderdaad. Het is een memorandum van 2 juni 1942, ondertekend door A.F. Brooke, waarvan wij niet kunnen zien aan wie het is gericht, maar dat betrekking heeft op de samenwerking van SOE met de autoriteiten (!) van verschillende bezette landen. Dit stuk hebt u bij uw brief van 27 november 1942 gezonden aan de Minister van Oorlog. De vraag is nu, of dit stuk een rol kan hebben gespeeld bij de beslissing, die de Nederlandse Regering uiteindelijk omstreeks juni 1942 met betrekking tot de samenwerking met SOE heeft genomen." *Welke "autoriteiten van verschillende bezette landen" Donker bedoelt blijft duister.*

De Bruyne verklaart verder, dat "in het najaar, in elk geval in de tweede helft van 1942, is van Engelse zijde een grote pressie uitgeoefend.

De Bruyne werd uitgenodigd bij de allerhoogste Britse militaire bevelhebber, Sir Alan Francis Brooke, de Chief of the *Imperial General Staff*. Waarom? Dit is een kardinaal punt. Er kan niet genoeg de nadruk worden gelegd op deze onder ede afgelegde verklaring van een beroepsofficier. Temeer omdat het zal worden weggewerkt.

"Om ons tot spoed aan te zetten, omdat men in **begin '43** een grote mogelijkheid zag van een **overeenkomst met Duitsland, een terugtrekken** althans **van de troepen uit Holland**"

De voorzitter van de PEC, mr. L.A. Donker, noemt dit nu wel "een volstrekt novum", maar hij gaat niet nader in op die "overeenkomst met Duitsland" (van de Britten, wie anders?) en ook niet op het "terugtrekken van de troepen uit Holland" (Duitse troepen, want andere zijn er niet)! De voorzitter gaat met De Bruyne praten over de agenten.⁴⁷

Zo wordt, en gedurende de hele PEC-voorstelling, de essentie van talloze ontstellend verrassende verklaringen van de verhoorden weggewuifd. Géén schandaal a.u.b..

De door de Bruyne genoemde "grote pressie /.../ om tot spoed aan te zetten" wijst op een al in gang zijnde actie. Sinds voorjaar '42 - of zelfs al (veel) eerder? Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat naar alle waarschijnlijkheid in dit genoemde compromis, niet alleen de ontruiming van Holland werd beoogd, maar die van het gehele voor Engeland meest bedreigende gebied. Dat was de zone welke Holland, België en noordwest-Frankrijk omvatte. Opgemerkt dient te worden, dat in die tijd de departementen Nord en Pas de Calais onder de Belgische (Duitse) administratie vielen. Alleen de Franse kuststreek en zijn achterland van de baai van de Somme tot aan het schiereiland Contentin was verder betrokken. In dit hele gebied zouden dus voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen. Bij de Duitse *Abwehr* stond het noordelijk deel van dit gebied onder één commando, met Giskes. Engeland werd met deze ontruiming gevrijwaard tegen een Duitse invasie, bombardementen en beschietingen, en Duitsland had geen Britse aanval in de rug te vrezen en kon troepen vrijmaken voor het Oostfront. Daar zou de zaak tegen de gemeenschappelijke vijand, het communisme, dan gauw gepiept zijn.

Hierboven is al vermeld dat BVT-De Bruyne sinds 26 januari '42 in was met de *majors* John Keswick en Charles Blizzard van de *SOE Dutch Section*, en dat later de besprekingen op hoger niveau kwamen, met o.a. generaal Mockler Ferryman, ook op Regeringsniveau. Nu, in ongeveer juni kwam de praktische samenwerking tot stand.⁴⁸

De hoofdschotel van wat ons tot nog toe als *Englandspiel* is opgediend, was het *Plan for Holland*. Wat heeft dat Britse *Plan* te betekenen? Wat hield het in?

Het zij herinnerd: het was oorlog. De democratie was afgeschaft. De bedoeling voor elk van de deelnemende partijen was, om die oorlog te winnen, of om ook nog de mogelijkheid open te laten eventueel door een compromis tot een oplossing te komen. Bij de geallieerden onderling heerste grote naijver; men trachtte van elkaars ellende te profiteren, bijvoorbeeld elkaar de koloniën af te pikken. Tegenstanders moesten, in ieder geval, hoe en waar dan ook, worden geliquideerd. Bij het woord *invasie*, dat verschillende malen zou vallen, bleek de wens de moeder van de gedachte te zijn. Waar sprake was van ontruiming door Duitse troepen, werd dat automatisch opgevat als zou dat zijn bij een bevrijding, na een geallieerde invasie. Zou er nog een andere mogelijkheid zijn voor een ontruiming van Holland door de Duitse troepen? Zou in deze voor de Duitsers glorieuze periode ook in andere landstrekken zo'n ontruiming kunnen zijn voorzien? Zou daar een vergelijkbaar *Plan* kunnen worden uitgevoerd?

⁴⁷ De voormalige Nederlandse autoriteiten te Londen konden natuurlijk beter als incompetente klungels, dan als al dan niet opzettelijk medeplichtigen van de Britten uit de Parlementaire enquête-bus komen.

Wanneer er in dergelijke zaken iets te verbergen is, worden, overal en altijd, mislukkingen aan 'fouten' toegeschreven. De schuldigen daaraan worden als amateurs, of om de tuin geleide naïevelingen afgeschilderd. De Franse historicus Gilles Perrault merkt op, dat wanneer in het geheime dienstwerk mensen verloren gaan, de verantwoordelijken geheimzinnig kunnen verklaren dat dit, spijtig genoeg, voorzien was. In tegenstelling tot militaire chefs, zijn zij niet zonder meer genoodzaakt daarvan rekening en verantwoording af te leggen.

Het Nederlandse gezag in Londen werd niet door de regering uitgeoefend, maar door koningin Wilhelmina, via haar secretaris Van 't Sant en de eerste minister Gerbrandy, met ook wel de minister van Marine admiraal Furstner en die van Buitenlandse Zaken Van Kleffens. Dezen stonden aanvankelijk, voor de verbinding met het bezette gebied, in contact met Rabagliatti; het hoofd van de *Dutch Section* van de Britse geheime inlichtingendienst MI/6, algemeen bekend als *SIS* of (*Secret*) *Intelligence Service*. Die maakte gebruik (of misbruik) van de ongelooflijk gedurfde diensten van Erik Hazelhoff Roelfzema. Deze illustreert de opvatting van Wilhelmina over de Londense regering met haar opmerking: "Toen het er op aankwam, verscholen zij zich allemaal achter mijn rokken".

Furstner heeft aan de PEC melding gemaakt van een bijzonder document. Het betreft een *gentleman's agreement* tussen Van 't Sant en Rabagliatti, bij welke dezen vrijheid van handelen hadden zonder aan de Nederlandse regering verantwoording verschuldigd te zijn. (PEC, zitting van 30 juli 1948, punt f, vraag 23574, en van 3 mei 1949, vragen 48343-48355. Dit ongedateerde en niet ondertekende document werd door Furstner niettemin met de voor hem meest waardevolle bewaard. Het zou hem zijn gegeven Door de Bruyne, die dat heftig heeft ontkend.

⁴⁸ PEC-verhoor van Klaas Hendrik Schilp, op 29 juli '48. Deel 4 C-I.

Laten wij even resumeren: De Bruyne had, als gezien, op 25 april 1942 door de *SOE*-chef Gubbins het (Britse) 'Plan for Holland' voorgelegd gekregen, en er op 27 april een zeer geheime kritiek over gegeven en gemeld wat Gubbins had gezegd: dat "het verband hield met een mogelijke (!) zeer grote invasie op het vaste land (hij liet zich niet uit over het waar doch uit het plan valt duidelijk te constateren, dat dit in België-N. Frankrijk c.q. nog zuidelijker zal geschieden)".

De Britse minister en *SOE*-baas Selborne had er met Gerbrandy over gesproken, om te zien of er stafbesprekingen over konden worden gevoerd, wat op 8 mei was gebeurd. Ook had hij gezegd dat een en ander "niet betekent, dat de invasie op staande voet zal worden uitgevoerd", maar dat wel spoed bij de voorbereiding gewenst is.⁴⁹

Admiraal Furstner (*operationeel onder Brits gezag*) zou de toestemming krijgen van de Koningin en Gerbrandy voor het Plan. Dit speelde zich allemaal af in de laatste week van april 1942.

Het *Plan for Holland* werd ook door de Regering overwogen. Begin mei hielden de ministers nog hun poot stijf.

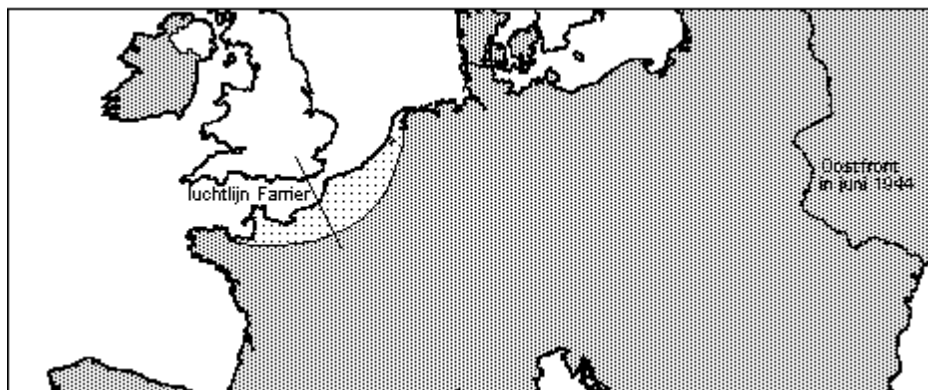
In juni 1942 beloofde Roosevelt aan Wilhelmina, die bij hem op bezoek kwam, dat Nederland voorlopig Indië mocht behouden. Vergeten lijkt even, dat de Japanners er voorlopig zaten!

Volgens P.H. Hoets, de auteur van *Englandspiel ontmaskerd*, zou dit allemaal te maken hebben met misleiding van de Duitsers met betrekking tot de landing in Normandië, die pas in juni '44 zal plaatsvinden. Dus dat slaat nergens op.

Was er misschien een andere misleiding met het Britse 'Plan for Holland' beoogd? Is er misschien een logische verklaring voor al deze tot nog toe 'onverklaarbare' en toevallig lijkende gebeurtenissen?

Geografische bepaling van het werkterrein.

Alleen een beperkt deel van het Europese vasteland kon dienen als basis voor de Engeland bedreigende militaire middelen, die in dat tijdperk Duitsland ter beschikking stonden. Dat waren: zware kanonnen, zoals die bij Calais, welke al waren geïnstalleerd met het oog op de Duitse invasie van Engeland in de onderwijl afgelaste operatie *See-löwe*, dan de havens van waaruit een Duitse invasievloot zou kunnen vertrekken, en tenslotte vliegvelden die zouden kunnen dienen als bases voor de bommenwerpers van de *Luftwaffe*. Engeland was toen nog onwetend van de Duitse plannen en vorderingen op het gebied van nieuwe vergeldings- of V-wapens. Op onderstaand kaartje is dit gebied in beeld gebracht: licht gestippeld. Het grijs gestippelde gebied is dat, wat door de Duitsers was bezet, of wat *Deutschfreundlich* was, zoals Spanje en Ierland. Ontruiming door de Duitsers van dit door hen bezette gebied kon dus voor Engeland een directe opluchting betekenen, en voor de Duitsers een vrijkomen van troepen, die aan het oostfront in een laatste beslissende slag het Bolsjewisme zou vernietigen. Niet alleen voor de Duitsers, maar ook voor Engeland en de andere kapitalistische geallieerden een uitstekende oplossing. Ook, uiteraard, een tijdelijke oplossing, want de oorlog zal niet eeuwig duren, en na de oorlog zou er geen haan meer naar kraaien. Want slachtoffers zou het niet hoeven te vergen; behalve het verzet - maar dat was zijn eigen schuld.

Gestippeld: de te demilitariseren streek. In grijs: een deel van het door de Duitsers bezette of niet uitgesproken anti-Duits gebied, zoals Spanje, Ierland en Zweden. Luchtlijn Farrier: van Déricourt. Aan de rechter zijde: het Oostfront veel later, in juni '44.

Dit dan Engeland meest bedreigende gebied bestond uit drie delen:

1. 'Holland', in de letterlijke zin van Noord- en Zuidholland, en Zeeland;
2. West-België, zeg maar Vlaanderen, waar sinds de bezetting de twee noordelijkste Franse departementen Nord en Pas de Calais administratief bij waren getrokken; en
3. Noord-west Frankrijk; de strook tot en met het schiereiland Cotentin.

De uitoefening van het gezag was toen in elk van deze delen verschillend.

In Holland werd het burgerlijk gezag uitgeoefend door de Rijkscommissaris Seyss-Inquart, ter plaatse bijgestaan door de Nederlandse secretarissen-generaal, de officiële vertegenwoordigers van de Nederlandse Regering te Lon-

⁴⁹ PEC, deel 4 AB, bijlage 30 blz.108.

den. Over hun aanblijven of ontslag werd in Londen beslist.⁵⁰ De gehele staf van Seyss-Inquart telde 1600 man, waaronder slechts 600 Duitsers.

In België collaboreerde op zijn beurt koning Leopold III met zijn regering. Bovendien was de bevolking van Vlaanderen veel 'meegaander' dan in het hier zo goed als niet betrokken Wallonië.⁵¹

Het noord-westelijke Franse gebied stond met het betrokken gebied van België onder één controle-zone van de *Abwehr*.

Bij een eventuele ontruiming van dit gebied door de Duitsers zou natuurlijk een nieuw gezag moeten worden voorzien.

In Frankrijk kon eventueel de Vichy-regering daarvoor zorgen, in België de koning. Voor 'Holland' werd gewerkt aan een *Plan for Holland*, waarin een voor iedereen aanvaardbare leidersfiguur werd aangezocht. Daar wijzen tal van aanduidingen op.

Van de bevolking viel in het algemeen niets te vrezen. Het kleine deel, dat zich daadwerkelijk zou kunnen verzetten - niet alleen tegen de Duitsers, maar misschien ook nog tegen dit *Plan*, zou moeten worden 'geliquideerd'.

Dit verzet; door de bank genomen een zoodje ongeregeld, oproerkraaiers, zo niet communisten, was voor alle partijen een overlast.⁵² In Frankrijk moest het in het omliggende gebied worden opgevangen en georganiseerd door de Britse *SOE*, en vervolgens in Brits-Duitse samenwerking, op order van Churchill, worden opgeruimd. De op het kaartje aangegeven 'luchtlijn Farrier' zou daarbij grote diensten bewijzen. Andere verzetsgroepen werkten, natuurlijk zonder dat zij het wisten, voor de Duitsers.

De voorbereidingen voor deze 'rücksichtslose' opzet werden nu getroffen.

Maar, en dat blijkt - tenslotte - de hoofdzaak te zijn, voor de opzet en uitvoering van dit *Plan for Holland*, zoals de Engelsen het hadden gedoopt, was een geregeld radio-telegrafisch contact tussen de Britse en Duitse geheime diensten noodzakelijk. Daarom werden de naar Holland gezonden Nederlandse agenten en telegrafisten regelrecht in de handen van de over hun komst ingelichte en hen opwachtcende Duitsers gearachuteerd - en werden door dezen vervolgens met succes aan het werk gezet, op zijn minst sinds maart '42. De Bruyne, het hoofd van de betrokken Nederlandse geheime dienst, had bij dit alles tevoren moeten accepteren, om niet van de Britse bedoelingen op de hoogte te worden gebracht. Hij moest genoeg nemen met Britse smoezen. Maar was de Londense Nederlandse top, Wilhelmina, er ook niet in gekend? Zag die deze onderneming niet als een voorlopige minst kwade oplossing?

In de nacht van 26 op 27 juni 1942 werd George Jambroes met zijn telegrafist Jozef Bukkens gedropt, in het *Plan for Holland*, zogenaamd met het oog op een binnenkort te verwachten geallieerde 'invasie'. Het werd wel een 'invasie', maar niet in de zin als verwacht... Beide agenten waren natuurlijk niet op de hoogte van de werkelijke doelstelling bij hun opdracht.

In de opdracht van Jambroes alias Jurgens stond onder *Plan for Holland* oa.: "Het Plan is niet direct betrokken bij de talrijke eenheden van mensen die, met hun eigen middelen, ongetwijfeld actief zullen zijn in hindering van de vijand en het veroorzaken van verwarring in het achterland - valse inlichtingen gevend, valse geruchten verspreidend, geïsoleerde incidenten veroorzakend en vergelijkbare vijfde-colonne activiteiten; noch heeft het betrekking tot enige directe gewapende steun van de strijdkrachten van de Verenigde Naties die een landing kunnen hebben uitgevoerd."⁵³

Het zou dus niet bedoeld zijn als gewapende steun, maar alleen als ongewapende sabotage.

Daarom werd ook niet het verzet ingeschakeld, maar de *OD*, de *Orde Dienst*. Deze organisatie werd geleid door (oud)officieren van het Nederlandse leger. De *OD* was een "vrij passieve illegale, op militaire leest geschoeide, organisatie". Zij hield zich in hoofdzaak bezig met inlichtingen voor de inlichtingendienst in Londen, slechts in de laatste maanden, en dan nog in BS-verband, heeft de *OD* zich ingelaten met sabotage en overvallen, maar haar hoofdtak bleef zij zien in het laten voortbestaan van het Nederlandse leger. "Dit geconserveerde leger zou pas optreden na het vertrek van de vijandelijke bezetter."⁵⁴

De officieren van de *OD* hadden dus de eed van trouw aan de koningin afgelegd. Maar bovendien achten de meesten zich nog gebonden aan de loyaliteitsverklaring aan de Duitsers, waarmee zij hadden beloofd niets tegen de bezetter te ondernemen.

Maar van een invasie kon in die periode geen sprake zijn. Dat werd dan ook nog eens nadrukkelijk gedemonstreerd bij Dieppe. Wij komen daar op terug. Nog bijna een jaar later, op 3 mei 1943, vermeldde Somer in zijn dagboek: "Tekenend was, dat minister Gerbrandy tijdens deze bespreking ronduit zei, dat minister Churchill hem pas geleden verklaard had, dat er van een invasie geen sprake kon zijn en generlei actie of steun te verwachten was."

⁵⁰ Op 22 juli 1943 had Somer een "bespreking met Van Haersman de With, die een telegram naar Bern wilde hebben om advies of de drie secretarissen-generaal Hirschfeld, Verwey en Frederiks ontslagen moesten worden". "Hij verzocht mij ook naar onze organisaties dergelijke telegrammen uit te zenden. Ik zal dat doen naar OD, Luctor et Emergo en naar Van Borssum Buisman. Dan komt er een breed advies naar we hopen." Zie: *Man in oorlog. Man in oorlog. De dagboeken van majoor dr. M. Somer 13 maart 1942-22 september 1943*. Bosch & Keuning nv, Baarn. 1981. ISBN 90 246 4397 X.

⁵¹ Er was geen eensgezindheid tussen Vlamingen en Walen. Het aandeel van de **Vlamingen** in het verzetswerk was **niet evenredig**, in de bevolkingsstructuur, aan dat van de **Walen**. *De vijand te lijf. De Belgen in het verzet*. Blz. 13.

⁵² Om deze verdenking te ontzenuwen, zou na de oorlog de communistische tint van de RVV, Raad Van Verzet, systematisch worden weggebleekt. Deze communistische invloed was voor iedere verzetsdeelnemer onmiskenbaar. "De Raad Van Verzet had" (*in vergelijking met de KP, Knokploegen*) "een veel uitgesprokener karakter. De binding met de CPN was, zeker in het begin, onmiskenbaar." Naar *Verzet in West Friesland*.

⁵³ Bijlage 29, PEC-deel 4 AB.

⁵⁴ *De geschiedenis van de Orde Dienst. 'Mythe en werkelijkheid van een verzetsorganisatie'*. Door J.W.M. Schulten. Sdu Den Haag, 1998. ISBN 90 120 8633 7.

Dus met Jambroes en het *Plan for Holland* had men het oog op iets anders?
En wát dan wel? Had Brooke dat niet al aan De Bruyne gezegd?!

Van de werkelijke doelstellingen van deze geheime operatie waren natuurlijk alléén de topfiguren op de hoogte. Dat waren aan geallieerde kant allereerst de Britse koning George VI, premier Churchill. De hoofden van de geheime diensten *MI-6* en *SOE*, respectievelijk Stewart Menzies en generaal Colin Gubbins hoefden die niet te kennen. Zij de orders maar stipt uit te voeren.⁵⁵ Opmerkelijk is dat de feitelijke chef van *MI-6*, de intrigant Claude Dansey, door menig geschiedschrijver niet of nauwelijks wordt genoemd. Ook door de officiële Britse geschiedverdoezelaar Foot. Churchill, Menzies, Dansey en Gubbins kenden elkaar al tientallen jaren en van haver tot gort.

Aan Nederlandse kant was koningin Wilhelmina, en dan nog slechts van het gedeelte dat haar betrof, als enige (amateur) op de hoogte. Zo mag men aannemen. Zij was, mede door haar eigenwijze betweterigheid, natuurlijk een gemakkelijke prooi voor de genoemde doorgewinterde Britten. De amateur-chef van de Nederlandse geheime dienst, De Bruyne mocht, als reeds vermeld en tot zijn ongenoegen, de doelstellingen niet kennen.

Bij de Duitsers hadden Hitler en misschien Himmler op de hoogte moeten zijn. Of de Duitse politiechef Rauter, en de Duitse spelleiders Giskes en Schreieder van *alle* doelstellingen op de hoogte waren kan, net als aan Britse kant, worden betwist.

Een algemeen probleem dient bij dit alles niet uit het oog te worden verloren: wisten de kopstukken zelf wel precies, welke doelstellingen zij in deze woelige en onzekere tijden, met gedurig wisselende omstandigheden, nu eigenlijk moesten nastreven? En moest door hen niet gedurig de tering naar de nering worden bijgesteld?

Nieuwe Orde, *Plan for Holland*.

Goed. Voorzien was dus in '42, dat (oa.) Holland zou moeten worden ontruimd in begin '43.

In het gehele door de Duitsers ontruimde gebied zou natuurlijk een nieuw gezag moeten worden gevestigd. Voor de uitoefening daarvan moesten diverse persoonlijkheden worden uitverkoren.

In Holland kwam de *NSB*-leider Mussert daarvoor, wegens zijn geringe waardering door het Nederlandse volk, niet in aanmerking. Mogelijk wel Koos Vorrink en de zijnen.⁵⁶ Daarvoor had de naar Londen uitgeweken koningin Wilhelmina de grootste belangstelling. Wij zullen nog zien hoe dat afloopt.

In België had men koning Leopold III, die ter plaatse was gebleven.

In noord-west Frankrijk zou met de collaborerende Franse Vichy-regering eventueel een en ander wel geregeld kunnen worden.

Via het intussen gesmeerd draaiende radiocontact met Londen, en de ingezette 'vertrouwensmannen', kon aan de uitverkoren Nederlandse persoonlijkheden worden voorgewend, dat zij voor de Britse - in hun ogen stond dat gelijk met de geallieerde en de Nederlandse - zaak werden ingezet.

Het verzet kon bij dit alles een hinderpaal vormen. Voor de Duitsers was het *so wie so*, en direct, in hele betrokken gebied, een welkome bijkomstige gelegenheid om dat verzet te liquideren. Ook voor de Nederlandse regering te Londen was dit een goede oplossing, want voor haar kon dit stelletje ongeregeld, waaronder een niet gering percentage communisten en dergelijk tuig, alleen maar moeilijkheden brengen; toen, bij de voorlopige Duitse ontruiming in het *Englandspiel*, en na een misschien toch nog wel eens te verwachten gehele bevrijding.

Om dat vervelende verzet in Frankrijk op te ruimen, werd vanaf 1 december '42 de Franse piloot Henri Déricourt aangesteld bij de *SOE* door Churchill om, met bijstand van *MI-6*-Dansey en Nicholas Bodington, de verbindingsman tussen *MI-6* en *SOE*-chef Maurice Buckmaster, oa. de *SOE*-verzetsgroep *Prosper* aan de Duitse *Gestapo*-chef Karl

⁵⁵ Zo hoeft bijvoorbeeld een autocoureur niet op de hoogte te zijn van de commerciële doelstellingen van de industrieel voor wie hij rent.

⁵⁶ De voormalige SDAP-leider Koos Vorrink had een 'Nationaal Comité' gevormd. Vanaf het najaar van '42 was hij benaderd door de V-man Van der Waals en stond hij in radio-telegrafische verbinding met Londen, via Van der Waals en de door *Gestapo*-chef Schreieder gecontroleerde zenders van de gedropte en gearresteerde agenten. De Britten waren daarvan op de hoogte. Ook dat in april '43 Vorrink met zijn Comité door de Duitsers werd *sicher-gestelt*. Vorrink schreef toen voor de Duitsers een rapport van 400-500 bladzijden. Het wordt voorgesteld als Vorrinks 'politiek testament' (waarnaar toch geen Duitser nieuwsgierig kon zijn). Veeleer zou het hebben kunnen zijn een omschrijving van zijn opvatting over de wijze waarop hij, Vorrink, met zijn Comité het gezag in het ontruimde Holland zou kunnen hebben uitoefenen - in collaboratie met de Duitsers; maar in het goede vertrouwen dat de Britten, dus de Nederlanders, hier achter stonden. Hadden zij hem niet steeds uit Londen geantwoord? Weken na Vorrinks arrestatie werkte de Koningin, volgens Somers dagboek *Man in oorlog*, nog aan een boodschap aan hem... (Somer was hoofd van het BI, een andere Nederlandse geheime dienst, die volgens de overlevering niets met het *Englandspiel* te maken zou hebben gehad.) Gezien de afloop van deze geschiedenis kon dit document van Vorrink maar beter spoorloos verdwijnen (wat dan ook is gebeurd), terwijl dat voor een politiek testament niet noodzakelijk zou zijn geweest. Vorrink, ondervraagd door de PEC over zijn vertrouwen in Van der Waals destijds, verklaart: "Iemand die in de illegaliteit ging, daar loopt - generaliserend gesproken - een streep door.../ Die hele gewrongen voorstelling dat het Nederlandse volk zo goed is geweest, is er naast. Het Nederlandse volk is een stelletje gewone doorsneemensen met een allermiserabelste mentaliteit geweest.../ Er liep door Van der Waals wel een streep, maar dat deed het bij ons allemaal." De biografie van Koos Vorrink door Hein Wiedijk stopt in 1940... terwijl Vorrink in 1955 op onopgehelderde wijze stierf. Van de boodschap van Wilhelmina aan Vorrink bleef ook niets bewaard.

Veel betreffende deze gebeurtenissen wordt vermeld in het boek *De affaire Sanders*, maar deze zaken worden gek genoeg als weinig interessant van de tafel geveegd - met al het andere dat voor Sanders bezwaarlijk zou kunnen zijn, zoals zijn mogelijke V-man-schap.

Kan de kandidatuur van Vorrink gezien worden als een vervolg op de bezoeken (van de collega-V-man van Van der Waals) aan De Geer in maart, april en juni 1942? In dit verband kan weer de vraag worden gesteld: was de terugkeer uit Londen naar Nederland van de afgezette minister-president De Geer heimelijk, of had hij een opdracht meegekregen?

Voor de handhaving van de orde in het geëvacueerde gebied werd de inschakeling van de OD, de Orde Dienst, voorzien. Minimum 1070 man! Deze voornamelijk uit gedisciplineerde oud-militairen bestaande OD werd ook wel aangeduid als het 'niet strijdend' gedeelte van het verzet. Het strijdend gedeelte, waarin minder controleerbare, opstandige en zelfs communistische elementen rijk waren vertegenwoordigd, kon in deze context als schadelijk worden opgevat, en als zodanig worden aangepakt... Het tragische verraderlijke lot van de Franse verzetsgroep *Prosper* zou hiermee een verklaring vinden.

Boemelburg te verraden. Deze groep werd in juni '43 geliquideerd. Dat kostte aan zo'n 2000 man het leven.⁵⁷ De synchronisatie met de liquidatie een maand later van de Nederlandse verzetsgroepen Wim en Zwaantje is opmerkelijk.

Voor de medewerkers aan het *Plan for Holland* was het anders voorzien. Voorlopig werden zij gearresteerd en in betrekkelijk gunstige omstandigheden in het voor deze gelegenheid gevorderde Grootseminarie van Haaren opgeborgen.⁵⁸

Die wonderlijke maatregel wordt in de nu verklaarde context eindelijk begrijpelijk.

Onderwijl werd op 19 augustus '42 een 6½ uur durende 'proeflanding bij Dieppe uitgevoerd, om aan Stalin te tonen dat de tijd daarvoor nog niet rijp was.

Dat is de officiële versie. Ondertussen werd ook aan de Duitsers getoond, dat een invasie niet kon lukken...

Op 8 november landden Engelse en Amerikaanse troepen in Frans Noord-Afrika, maar hun opmars werd op 24 november bij El Agheila tot staan gebracht.

Het Duitse verlies van de slag bij Stalingrad op 31 januari bleek, later, het begin van de definitieve omwenteling in de overwinningsskansen te zijn. Op het tijdstip zelf was het echter nog niet meer dan een, zij het bloedig, verloren veldslag.

Wij komen hier weer op Koos Vorrink terug.

De begin oktober '41 uit Nederland vertrokken Bernard Springer kwam pas in juli 1942, in Londen aan. Hij werd als iedere 'Engelandvaarder' op de *Patriotic School* ondervraagd. Binnen een dag accepteerden de Engelsen dat hij geen namen noemde, en werd hij vrijgelaten. Springer belde, voordat hij naar De Bruyne ging, de journalist Meyer Sluysen, die hem zei "noem vooral geen namen aan anderen dan Vorrink je gezegd heeft". Meyer Sluysen bracht Springer op 4 augustus bij Gerbrandy. (*Veel haast bleek men toch niet te hebben.*)

In opdracht van Gerbrandy maakte Springer een rapport en leverde dat in op 17 augustus. (*Nog eens twee weken later*)

Op 18 augustus organiseerde Gerbrandy een lunch met Springer, en de ministers Albarda en Van den Tempel. Die hadden de vorige dag ook een kopie van het rapport gekregen. Daarin stonden geen namen, die gaf Springer slechts mondeling. Derksema, hoofd van het *Bureau Politie Buitendienst*, wilde in opdracht van Justitie, nu absoluut de namen. Springer bleef weigeren. "Dan zullen wij wel eens zien. Er is iemand van Engelse zijde, die u wilde spreken." Dan komt mr. Kendell, ofwel de Hollander Van Koutrik, die Springer niet op de *Patriotic School* had ontmoet, maar er wel werkte omstreeks 25 juli, en waarvan hij "van de Hollandse jongens" had gehoord "dat er iemand was, die zulke typische vragen stelde en die men niet vertrouwde." ⁵⁹ Deze Van Koutrik had vóór de oorlog als medewerker van het Britse *Passport Control Office* met de Duitse *Abwehr*-spion Protze samengewerkt! Hij is later ijskoud door de PEC-commissie aangeduid als "Duitse spion". ⁶⁰

Springer kreeg nu opdracht "van Kendell en ook van Derksema om zo gauw mogelijk een rapport samen te stellen, met een reeks vragen, die zeer diep gingen, wie de verzetsmensen in Nederland waren, wat er georganiseerd werd, enz. Enz., oa. ook wie mijn opdrachtgever was."

Kendell zei nu tegen Springer: "U moet terug naar de *Patriotic School*; u moet terug; u is onder voorbehoud vrijgelaten; ik zal u bij uitzondering in de gelegenheid stellen thuis uw rapport uit te schrijven en dat moet u binnen een week inleveren, anders wordt u geïnterneerd. Dat verklaarde deze 'Engelsman' mij bij de chef van de Nederlandse Politie Buitendienst." Springer zond een rapport over dit onderhoud aan Gerbrandy. Derksema was blijven doorageren tot 21 augustus.

Wat stond nu in het rapport van Springer? "Ik had geschreven, dat er een zekere ongerustheid bestond over de mogelijkheid van een greep naar de macht van zekere groepen." Een duistere figuur uit de Nederlandse geheime dienst wereld, Lovink, vroeg wie die groepen waren. Wetend dat Lovink de secretaris van Gerbrandy was, "- hij is tenslotte hoofd van de geheime dienst geworden -" zei Springer: "Het zijn enige namen, waaronder die en die: 'oud-Gouverneur-Generaal De Jonge, die Mussert in Indië heeft ontvangen, kwam er in voor, die van Röell en nog een derde naam, die ik mij thans niet meer herinner' (*Schimmelpenninck?*). Daarop zei Lovink: "Dat zou ik maar gauw terugnemen, u schept hier antagonisme, want dat is niet waar, dat weet ik te goed; ik ben zoveel jaren secretaris geweest van de oud-Gouverneur-Generaal van Indië, de heer De Jonge."

Eerst op 20 oktober '42 ontmoette Springer koningin Wilhelmina via Minister Albarda. Die zei "dat het hem toen pas gelukt was het filter te doorbreken, dat men zwaar tegen mij had geageerd".

⁵⁷ Zie: *Triple jeu, l'espion Déricourt*. Door Jean Lartéguy et Bob Maloubier. Robert Laffont. Parijs, 1992. ISBN 2 221 06863 X.

⁵⁸ De schrijver-verzetsman Eduard Necker Verman getuigt in zijn boek *Keizersgracht 763*: "Haaren? Dat was geen gevangenis. Dat was een sanatorium." Is het toeval dat gelijktijdig met het aflopen van het *Engelandspiel* de gijzelaars uit het klein-seminarie Sint-Michielsgestel werden vrijgelaten? Na oktober '43 keerden deze voornamelijk notabele figuren groepsgewijs huiswaarts. De 270 overgeblevenen werden in september '44 overgebracht naar Vught, en kwamen de eerste dag van de luchtlanding bij Arnhem en Nijmegen vrij, op een 15-tal na (*De gijzelaars van Sint-Michielsgestel* door Madelon de Keizer). Hoe valt deze clemente houding te verklaren in de overigens steeds harder wordende onderdrukking door de bezetter?

⁵⁹ PEC-verhoor van Bernard Springer, directeur ener nv, op 17 maart 1949. Deel 4 C-I, blz. 894.

⁶⁰ PEC-verhoor van ir. Cornelis Jacobus Warners, oud-raad-adviseur bij het Departement voor Algemene Oorlogvoering, op 16 februari 1950. Deel 4 C-II.

Springer heeft getuigd: "Ik ben viermaal bij de Koningin geweest en de heer Van 't Sant (*Wilhelmina's particulier secretaris en vertrouwensman*) heeft mij vaak omtrent andere dingen mijn oordeel gevraagd en mijn medewerking verzocht. Ik heb ook medewerking van de heer Van 't Sant in enkele dingen gehad."

PEC-Donker: "Wie waren de krachten die in Londen tegen u geageerd hebben en die het u onmogelijk maakten om met de Koningin in contact te komen?" Een juist beeld heeft Springer daarvan niet kunnen krijgen: "De naam Van 't Sant was ook vaak genoemd." "Het was een groep in Londen, die betiteld werd met de naam van Oranjefascisten." "Die groep was veel breder." "Het was een politieke groep, die een eigen politiek wilde voeren."

Springer had de namen al genoemd. De exponenten daarvan was "het net, dat mij op mijn weg had tegengehouden. Dat was voor mij dezelfde groep."

Dus Lovink en Warners? En Van Boeyen? En Gerbrandy? Naast De Jonge, Röell en Schimmelpenninck? Allen trouwe dienaren van Oranje! Springer lijkt zich totaal te vergissen...

Op 1 november werd aan minister Van Boeyen belet, Springer al aan te stellen bij Economische Zaken, zoals hij wilde, hoewel op 2 november deze minister zei, dat hij afwijzend tegenover Springer stond.

Nu deed zich een opmerkelijke chronologische samenloop voor.

Het BI, Bureau Inlichtingen, dat "in een min of meer zwevende positie heeft verkeerd", werd op 28 november 1942 opgericht, waarbij Warners en Lovink een actief aandeel hadden. Aanvankelijk kwam het onder Broekman. In januari '43 zou kapitein Jan Somer door prins Bernhard als opvolger worden aangewezen.

Uiterekend nu, in november '42, ging de in april nog voor Londen met De Geer tot onderhandelen aangewezen 'verrader' Van der Waals, bezig met Koos Vorrink. Uiterekend nu werd een begin gemaakt aan de intensieve telegrammenwisseling van Vorrink met koningin Wilhelmina - onder controle van Schreieder, en de Britse geheime diensten!

Herinnerd zij, dat Warners en Lovink, met Van 't Sant (*en Van Boeyen? en Gerbrandy?*) door Vorrinks-afgezaant Springer werden beschouwd als behorend tot een brede groep "in Londen, die betiteld werd met de naam van Oranjefascisten." "Het was een politieke groep, die een eigen politiek wilde voeren."

Koningin Wilhelmina kon bij dit alles, en dwars tegen de bedoelingen in van ministers, en ook van Vorrink en Springer - maar misbruik makend van hun naïveteit en hun goed geloof in haar onkreukbaarheid als staatshoofd - haar eigen egoïstische bedoelingen hebben. Ook nog wat de recuperatie met hulp van de Duitsers van Nederlands-Indië betrof.

Zo'n stoute gedachte kwam en komt natuurlijk bij geen weldenkend Nederlander op! Integendeel. Haar bedoelingen, de door haar gekoesterde 'vernieuwing', waarin zij een autocratisch bewind zou voeren, werden door haarzelf en door haar blindelings volgzaam vertrouwden, als weldadig voor de natie opgevat.

Op 29 november werden de agenten Johan Ubbink en Overes gedropt. Ook zij werden opgevangen door een Duits ontvangstcomité. Terwijl Overes uit een boom werd gepeuterd, werd Ubbink door Slagter (een Haagse politiemann die door zijn chef was aangesteld als medewerker van de SD) een beetje ondervraagd. Ubbink zei: "Ik heb helemaal geen opdracht gekregen. De enige, die ik gekregen heb, is, dat ik een opdracht af moest wachten, die ik in Holland van de chef van het receptiecomité zou krijgen. In Engeland was slechts gezegd, dat ik in Holland mijn instructies zou krijgen." "Ik kreeg wel twee zenders mee, althans, dat vermoed ik, ik heb die zenders zelf nooit gezien, zij schijnen wel uit het vliegtuig gedropt te zijn en natuurlijk ook direct door de Duitsers in ontvangst genomen." ⁶¹

Hieruit blijkt, dat aan deze agenten geen andere serieuze rol is toebedacht dan het leveren en eventueel bedienen van zendmateriaal met de bijbehorende kristallen, om te corresponderen met de Britse ontvangstfrequenties.

Vanaf november '42 tot april '43 waren ettelijke boodschappen tussen Vorrink en Wilhelmina gewisseld.

De omstandigheid dat deze door tussenkomst van de Britten en de Duitsers waren tot stand gekomen was natuurlijk niet bevorderlijk voor de geheimhouding. Daaraan zou later echter door de PEC en de geschiedschrijving van De Jong, en de gewilligheid van andere historici, een mouw aan kunnen worden gepast.

Op 31 maart 1943 gaf de Koningin aan Somer te kennen, een persoonlijke boodschap te willen richten aan het *Nationaal Comité* in Holland. Somer noteerde dat op 7 april.

Somer (b)leek dus ook nog niet van de arrestatie van Vorrink en de zijnen op de hoogte te zijn.

De boodschap werd inderdaad opgesteld, en aan Gerbrandy (minister-president en minister van Algemene Oorlogvoering) ter inzage gestuurd. Deze had echter bezwaar tegen enkele passages, en had een eigen concept opgesteld en aan de Koningin teruggezonden.

Men kan zich voorstellen hoe dat door haar werd opgevat.

"De kern van de vraag ligt in de staatsrechtelijke consequenties van een dergelijke boodschap. De Koningin wil in wezen de ministerraad uitschakelen en de ministerraad van zijn kant wil constitueel meespreken in de aangelegenheid, als deel van de regering", noteert Somer in zijn dagboek ⁶².

Maar onderwijl kwam de klad in de Brits-Duitse samenwerking. De kansen op een Duitse eindoverwinning werden met de dag kleiner.

⁶¹ PEC-verhoor van Pieter Dourlein, 32 jaar, sergeant vliegtuigschutter bij de Koninklijke Marine, op 2 mei 1950. Deel 4 C-II.

⁶² Cursiveringen door mij, CD.

De ontruiming van Holland door de Duitsers begon zijn zin te verliezen.

Op 1 april 1943 werden Koos Vorrink en de zijnen gearresteerd. Zoals al bij andere gelegenheden, verhinderde Schreieder zo de arrestatie door andere Duits politiediensten dan die van hem. Maakt u dus geen zorgen over Vorrinks toekomst. Hij gaf rustig namen en adressen van zijn medewerkers aan de Duitsers, en zou na de oorlog trots aan de PEC-voorzitter Donker vertellen, dat de Duitsers hun woord hadden gehouden, en dat hun geen haar was gekrenkt. Er is "mij niet één belofte gedaan, die zij niet hebben gehouden."⁶³ Deze inlichting is voor PEC-Donker niet verbazend genoeg, om hem te doen vragen naar puntige nadere informatie.

Koos Vorrink werd overigens 'Gevolmachtigde voor de Bijzondere Rechtspleging' van de regering-Schermerhorn-Drees. Dus veel kans bestond er toen niet meer, dat de Bijzondere Rechtspleging in de zaak Vorrink zou duiken.

Op 12 april, schreef Somer in zijn dagboek, zijn er "berichten van de OD; zodat die verbinding (*via Schreieder?*) eindelijk tot stand is gekomen." Terwijl ze daarover spraken, kwam er een telefoontje van Van Lidth, dat Somer om 11 uur bij de Koningin moest komen.

"Zij had de boodschap voor het Nationale Comité klaar liggen, zelf getikt; ze las me die boodschap voor. Somer kreeg de opdracht de boodschap naar Holland te doen overbrengen, "met de uitdrukkelijke last Broekman er buiten te laten". "Niemand mocht het verder zien, alleen moest ik het met minister van Lidth bespreken. Daar voelde ik het conflict komen!."

"Ik heb u gezegd toen u hier kwam, zei de Koningin, dat u het moeilijk zou krijgen en dat ondervindt u nu, maar u moet de moed er in houden majoor, want zonder strijd geen overwinning!"

Om 12 uur was Somer bij Van Lidth, die zei "Dat wordt een beroerd geval", "Hier komen ongelukken van", en hij wilde het papier (de boodschap) niet aan Somer teruggeven. 'Volgens hem hield het stuk "een 'bedankje' voor de regering in en moest het allereerst in de ministerraad besproken worden". Van Lidth had de week tevoren al aan Somer pertinent verboden de boodschap te verzenden. Somer kon gaan en Van Lidth verdween naar Gerbrandy.

Het betrof niet alleen de Nederlanders, want op 14 en 16 april had Somer besprekingen met de Britse geheime dienst-chefs Seymour en Grosjeau over deze zaken.

"Verder kwam het bericht dat één onzer radiozenders in Holland is gepakt en juist de zender, die het contact onderhield met de groep van het Nationale Comité, zodat het contact verbroken is en ik met de boodschap van de Koningin lelijk in mijn maag zit."

De Britten hadden dus ook nog aan Somer voorgesteld, alsof die zender pas dan onder controle van de Duitsers was gekomen!

Op 14 april had Somer een bespreking met Seymour over de verzending van de boodschap van de Koningin. Somer gaf nieuwe telegrammen op voor de OD en Albrecht (*een radiodienst in Nederland*), met ook de vraag of er al contact met het Nationaal Comité was verkregen.⁶⁴

Op 26 april had Somer een bespreking met Seymour, Dulling en De Bruyne over de codes met Holland en de mysteries in Londen.

Seymour meldde op 28 april dat er verbinding was geweest met (*Hendrik Geert*) De Jonge en De Soto.

Op 29 april had Somer een bespreking "met Baron d'Aulnis, die eventueel met de boodschap van de Koningin naar Holland zal vertrekken."

Voor het eerst was er sprake van de arrestatie van Vorrink en de zijnen.

"Nu 't Nationale Comité is opgepakt, zal dat moeten vervallen maar 'k zal de minister voorstellen een andere opdracht te geven en hem naar de OD te zenden en tevens de boodschap meenemen. Misschien kan dan toch nog contact met het restant van het Nationale Comité worden verkregen."⁶⁵

Ondertussen was nu, eind mei '43, door De Bruyne gestopt met de levering van agenten aan de Engelse geheime diensten. Wat nog niet wil zeggen dat het *Great-Britainsgame* ook was gestopt...

"Er zijn dingen gebeurd in de hitte van de strijd die Londen niet graag in de publieke wetenschap brengt", denkt historica Overton Fuller. De gedropte agent Starr was toen in Frankrijk in een proces wegens 'intelligence met de vijand'.⁶⁶ Zie: *Flames in the Field*, door Rita Kramer.

Schreieder zei over deze zaken na de oorlog nog het volgende:

"Het Nationale Comité moest een soort - zoals ik dat toentertijd betitelde - 'illegale regering' zijn. Tot op zekere hoogte een verlengstuk van de Londense Regering in Holland. Ik zou willen zeggen, een uitvoeringscomité van de Nederlandse Regering in het Hollandse gebied."

PEC-voorzitter Donker leidt hieruit - dubbelzinnig - af: "Dat speciaal ook op moest treden, heb ik begrepen, op het moment van de capitulatie?"

*Dat 'ook op moest treden' op 'het moment van de capitulatie'. 'Ook' - en wanneer dan nog meer?*⁶⁷

⁶³ PEC-verhoor van Jacobus Jan Vorrink, 58 jaar, lid van de Tweede Kamer, op 21 september 1949. Deel 4 C-II.

⁶⁴ Uit *Dagboeken* van Somer. De hierboven genoemde dienst Albrecht was gesticht door Hendrik Geert de Jonge, de eerste agent van het BI, die op 11 maart 1943 was gedropt. Ook hij was natuurlijk met Britse vervoermiddelen boven Nederland gebracht, maar blind gedropt, zonder ontvangstcomité.

⁶⁵ *Dagboeken* van Somer.

⁶⁶ Zie: *Flames in the Field*, door Rita Kramer.

⁶⁷ Schreieder aan de PEC op 13 juli 1948, Deel 4, C-I (17046).

Er was toen ettelijke malen gezonden. "Ten opzichte van de vorming van een bewind" was het antwoord van Londen al in het eerste bericht voor het Nationale Comité bevestigend. "De toestemming om hier een bewind te vormen." Dat had Schreieder doorgegeven aan Vorrink.

Lijkt dit nu niet onweerszegbaar te wijzen op het feit, dat de Nederlandse regering, of juist koningin Wilhelmina, voor begin 1943 - de periode die voor de Duitse ontruiming van Holland was voorzien - aan Vorrink bewindsbevoegdheden had gegeven?

De omwenteling, de onvoorziene afloop, en de verbloeming.

Op 7 mei 1943 was de strijd in Noord-Afrika in het voordeel van de geallieerden beslecht. En al riep op 5 juli de collaborerende Franse premier Pierre Laval nog "Europa is militair onoverwinnelijk", op 9 juli landden geallieerde troepen op Sicilië, en op 25 juli vond in Italië een staatsgreep plaats. Mussolini werd gevangen genomen. De Italiaanse koning Victor Emmanuel III, die in 1922 Mussolini aan de macht had gebracht, benoemde de regering Badoglio, die nog verklaarde dat de strijd aan de zijde van Duitsland zou worden voortgezet, al werden wel meteen besprekingen geopend met de geallieerden.

Toen dus medio '43 de oorlogskansen (b)leken te keren, en de mogelijkheid van een Duitse eindoverwinning verwaagde, werd door de Britten dit compromis met de Duitsers op de lange baan geschoven. Toen voorjaar '44 aan de Duitsers bleek dat het plan op niets zou uitlopen, maakten zij er op 1 april met een telegram aan Londen officieel een eind aan. Deze tot nog toe onzinnig lijkende boodschap krijgt, in de hier voor het eerst verklaarde context, een reële betekenis.

In Londen waren de Nederlandse diensten onkundig gebleven van het juiste lot van de gedropte Nederlandse agenten. Men had zich, wonderlijk genoeg, daarover niet al te veel zorgen gemaakt. En de Duitsers hadden altijd wel een smoes voor het uitblijven van berichten.

Pas op 23 juni was van het hoofdkwartier van de OD een telegram bij het BI binnengekomen, dat van kolonel De Bruyne 8 parachutisten waren gepakt. "Daar kwam de aap uit de mouw!"⁶⁸

Het gros van de bij het *Englandspiel* betrokken gevangenen zaten, als vermeld, in het Grootseminarie te Haaren.

De meesten van de gevangenen telegrafisten werden op 27 november '43 uit Haaren overgebracht naar de gevangenis van Assen. Eind april '44 werden zij voorlopig naar het concentratiekamp Gross Rosen getransporteerd. Op 6 en 7 september werden er meer dan veertig in Mauthausen '*auf der Flucht*' vermoord.

Deze tragische afloop was niet voorzien. Mede daarom moest de Britse opzet, en de kortzichtige en medeplichtige medewerking van zekere Nederlandse autoriteiten eraan, tot elke prijs geheim worden gehouden. Na de bevrijding werden daarom begripsvolle 'vertrouwensmannen' naar Zuid-Amerika weggewerkt door het *BNV*, *Bureau Nationale Veiligheid*, die in dienst stond van de Londense kliek (en waar misschien een voormalig V-man aan het hoofd van de Opsporingsdienst stond).⁶⁹

Eén tegenwerker, Van der Waals - aanvankelijk na de oorlog onder een valse naam met een opdracht door *MI/6* naar Duitsland gezonden - wilde niet als weggewerkte verrader de geschiedenis ingaan, maar wilde vertellen wat er aan de hand was geweest. Hij werd daarom op 6 september '46 gearresteerd, en in een knoeiproces als de Grote Verrader aangewezen. Dat geknoei begon al met de stemmingmakerij via de media vóór de aanvang van het proces. Vervolgens kwam het verbod van het Openbaar Ministerie om Van der Waals' handelingen in verband te brengen met het *Englandspiel* - wat in het proces niet mocht worden genoemd. De schuld van zijn *Gestapo*-baas Schreieder, als 'kroongetuige' gedurig aanwezig (!), werd weggemoffeld. Daardoor werd Van der Waals onverdedigbaar. Zijn broer en verzetsman sprak van een "groot onrecht". Zijn advocaat mr. J.E. van der Starp, die toen veel al doorzag en ook erover publiceerde, werd de mond gesnoerd. Ten onrechte, want twaalf jaar later werd hij gerehabiliteerd.⁷⁰ Mèt Van der Waals executie hoopte men ook het Grote Geheim voor altijd in de doofpot te houden. Tot nog toe is dat gelukt.

In het leugenboek *De Verrader* van Auke Kok werd in 1995 de verradersversie van Van der Waals nog weer eens opgerakeld - en (daarom?) gesubsidieerd! Gegronde kritiek daarop werd door de betrokkenen en de media doodgezwegen.⁷¹

⁶⁸ *Dagboeken* van Somer.

⁶⁹ Volgens de getuigenis van Louise Haupt, (zie *De affaire Sanders* door Gerard Aalders en Coen Hilbrink (Sdu, 1996).

⁷⁰ Mr. J.E. van der Starp heeft twee brochures uitgegeven. De tweede, *Een dolkstoot in de rug van het Nederlandse volk*, werd in 1950 door Justitie in beslag genomen en vernietigd. Mr. Van der Starp, de aangewezen advocaat van Van der Waals, werd door mr. Van Doorn, de Openbaar Aanklager in het proces tegen Van der Waals en tevens Dekan van de Orde van advocaten, geschorst en geschrapt. Zijn rehabilitatie bewees twaalf jaar later de ongegrondheid van deze behandeling. Toen later Van der Starp, opgenomen in een ziekenhuis, één nacht niet door familieleden was bewaakt, werd hij 's morgens dood aangetroffen... Van Doorn zelf was wegens aangetoonde collaboratie met de Duitsers niettemin vrijgesproken, door mr. Zaaier - belangstellenden welbekend, of door kritische geesten misschien juist niet zo erg wel. Had hij niet ook Van der Waals' baas Schreieder vrijgesproken? Veel later worden pijnlijke vragen over Van Doorns collaboratie aan Den Uyl, tot wiens minister van Cultuur Van Doorn zich heeft opgewerkt, door het regeringshoofd luchtig weggewuifd.

⁷¹ Door de 'historicus' Auke Kok wordt van zekere gegevens in zijn boek *De Verrader* weliswaar schijnbaar serieus de bron vermeld - maar door slechts gedeeltelijk de inhoud van die documenten weer te geven, komt er een betekenis te voorschijn welke het tegengestelde zegt, van wat er werkelijk in staat. Ook hier tracht de auteur zijn vastgeroeste vooroordeel door (bedrieglijk weergegeven) feiten te staven. Dit heb ik hem en de andere betrokkenen met diverse voorbeelden klinkklare aangetoond. De auteur zelf reageerde niet, en noch de Stichting Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten die de subsidie verleende, noch het ministerie van Cultuur dat de fondsen beschikbaar stelde, kwamen met een adequaat verweer of brachten het tot een corrigerende daad.

In Frankrijk had zich, zoals wij hebben gezien, een dergelijk drama afgespeeld. Daar was de verzetsgroep *Prosper* in Brits-Duitse samenwerking, op order van Churchill, en door tussenkomst van de Franse piloot Déricourt, opgerold. Aan rond 2000 man kostte dit het leven. Tot de uitdrukkelijke tevredenheid van de Britse MI/6 geheime dienst-chef Dansey. In 1984 wordt dit in een BBC-uitzending door een adjunct met droefheid herinnerd.⁷² De 'verrader' Déricourt werd in zijn naoorlogse proces vrijgesproken, met behulp o.a. van een door de Britse Kroon betaalde advocaat.

Met bovenstaande relaas is natuurlijk lang niet alles verteld. Maar de hoofdzaken zijn genoemd, en de begrijpelijke redenen van de zwijgzaamheid naar voren gebracht.

De ook nu nog geldende hamvraag bij dit alles is: kan iemand, die in goed vertrouwen opdrachten van zijn meerderen uitvoert, van verraad worden beticht, terwijl die meerderen zelf vrijuit gaan? Antwoord: Van Kleffens: nee; De Geer: ja. Déricourt: nee; Van der Waals: ja.⁷³ Om het maar bij deze voorbeelden te laten.

De na-oorlogse verklaringen van veel betrokkenen zijn natuurlijk voorzichtig, en ook onbetrouwbaar. Men weet maar liever van niets. En men zal niet willen bekennen te zijn opgelicht.

Voor de zwijgzaamheid aan Duitse kant zijn twee redenen aan te wijzen.

In de eerste plaats was o.a. de Duitse *Abwehr*-spelleider Giskes en zijn voorname medewerker Huntemann na de oorlog naar Engeland gehaald om er een verklaring van het *Englandspiel* te geven. Maar de Britten waren toch al op de hoogte? Waarschijnlijker is het dus, dat toen met de Britten is overeengekomen: hoe het *Englandspiel* zou worden verdoezeld. Vermeld is al, dat het boek *Het Englandspiel* van Gestapo- en *Sicherheitsdienst*-chef Schreieder als de quasi-officiële uitleg wordt aanvaard, en door velen nog vandaag als zodanig wordt geslikt.

In de tweede plaats kan een zeer praktische reden voor de Duitse zwijgzaamheid worden genoemd. De bij het *Englandspiel* betrokken Duitsers waren en zijn dan nog steeds: ambtenaren - die bij de na-oorlogse Duitse instanties ter verantwoording konden worden geroepen voor hun collaboratie met de Britten. Die Duitsers konden zich niet be-roepen op de Britten, want die wilden immers de zaak verzwijgen. Ook hun voormalige meerderen (Himmler c.s.) konden zij niet meer vragen om de orders voor hun handelwijze te overleggen (waarvan überhaupt weinig op schrift zal zijn gesteld). Hun samenwerking met de vijand zou hun zeker als landverraad worden aangerekend. Daarmee zouden zij op zijn minst hun pensioen verspelen. Waarvoor en waarnaar zij begrijpelijk genoeg wel uitkeken. Schreieder bijvoorbeeld kwam na de oorlog, ongestraft, dan ook weer rustig bij de Beierse politie terug.

Wat Himmler betreft kan men zich nog afvragen, of het *Englandspiel* door hem niet achter de rug van Hitler om werd gespeeld. Men kent de hoop van Himmler om Hitler te vervangen. Himmler stelde zich op 14 mei '42 persoonlijk op de hoogte met een bezoek in Nederland aan o.a. de gevangengenomen agent Jordaan. De vraag lijkt gegrond, of het *Englandspiel* (ook nog) de Britse bedoeling had om Hitler via Himmler te verjagen. Voor het vasteland van Europa zou daarmee echter niets zijn gewonnen. Integendeel, kan men vrezen.

In het licht van al het bovenstaande zal het niemand verwonderen, dat van Britse en Nederlandse overheidszijde de zaak liever niet in de openbaarheid wordt gebracht.

De recente openbaringen betreffende de Zwitserse geheimhouding inzake het joodse goud en de Zwitserse financiering van de Duitse oorlogsindustrie illustreren weer eens, waar het welbegrepen 'staatsbelang' al niet toe kan leiden!

De oorlog kostte miljoenen mensen het leven. Moet men zich nu druk maken over een operatietje, dat in Nederland totaal aan hooguit een duizend man het leven heeft gekost? Bij de nutteloze 'proef'landing bij Dieppe, in augustus '42, toen het *Englandspiel* in volle gang was, werden zesmaal zoveel mensen geriskeerd.

Het gaat in de beoordeling van de *Spiele* dan ook niet om het aantal slachtoffers, maar om het Britse misbruik van mankracht uit puur eigenbelang in een *Great-Britainsgame* - en de Nederlandse schuld daarbij. De ernst hiervan ziet het huidige gezag wel in. Vandaar dat men stijf het deksel op de doofpot houdt.

Staat dat nu mooi voor democratische regeringen? En voor hun onderdanen? ⁷⁴

Charles Destrée, Méru, Frankrijk.

Bevestigingen.

⁷² In het boek *Triple Jeu, l'espion Déricourt*, door Jean Lartéguy en Bob Maloubier (Robert Laffont, 1992), wordt benadrukt hoe Claude Dansey, de tweede chef na Sir Stewart Menzies van de Britse inlichtingendienst MI/6, de man was die in feite aan de touwtjes trok. Hoofdzakelijk op aanwijzingen van zijn vriend Churchill. Deze Dansey wordt door nagenoeg alle geschiedschrijvers doodgezwegen, de officiële Britse historicus voor geheime dienst-zaken professor M.R.D. Foot vooral en natuurlijk inbegrepen. Zeer opmerkelijk! (Het was Dansey die door Deterding financieel werd gesteund.) Door Churchill en Dansey werd via de Franse piloot Déricourt een duivelse val voor de SOE-geleide verzetsgroep *Prosper* opgezet en uitgevoerd. Aan de Parijse Gestapo-chef Boemelburg werd alle post van *Prosper* naar Londen voor 24 uur uitgeleend. De hele groep werd vanaf eind juni '43 opgerold. Patrick Reilly, de adjunct van Menzies, herinnert zich tijdens de BBC-uitzending van '84 nog pijnlijk, hoe Dansey na de oprolling van *Prosper* opgewonden uitriep: "Goed nieuws, Reilly!"

⁷³ Uw dienaar heeft als Nederlands oorlogsvrijwilliger tegen Japan, maar al gauw voor het koloniale karretje, zeg maar koets, gespannen, als lid van de VP, Veiligheids Politie (in het Duits *Sicherheitspolizei*, zonder de vergelijking tot in al zijn consequenties te willen doorvoeren) ao. Indonesiërs gearresteerd, en overgegeven aan de Inlichtingendienst. Ondergetekende heeft zich verder niet om deze mensen bekommerd. Voor de Indonesiërs zou hij natuurlijk strafbaar zijn geweest. Pas tientallen jaren later dringt zich de vergelijking met Van der Waals op. Diens goede trouw blijkt bij nauwkeurige beschouwing niet te kunnen worden uitgesloten... De redenen en omstandigheden om hem voor zondebok te laten spelen liggen echter voor het opscheppen.

⁷⁴ Wat heeft de bevrijding en haar jaarlijkse gedenkenis te betekenen, wanneer het recht alsnog wordt geknecht?

In het begin van het jaar 2001 ontvangt mijn opvatting een sterke en welkome bevestiging.

Door de verschijning van het boek ***Double Standards. The Rudolf Hess Cover-UP***. Geschreven door Lynn Pichnett, Clive Prince, Stephen Prior en Robert Brydon.

De omslag is versierd met foto's van Hess en zijn zoontje, van de Engelse koning **George VI** en de koningin Mary, van de hertog van **Kent**, van **Hitler** en van **Churchill**. Men begrijpt dus in een enkele oogopslag de gehele context.

Opvallend is, dat bij de Nederlandse uitgave van het boek elke binding met het koningshuis is vermeden. Slechts een nauwelijks herkenbare foto van Hess siert de omslag. Waarschijnlijk om elke gedachte aan een relatie van het Nederlandse koningshuis, Wilhelmina en Bernhard en de Hess-affaire, te kunnen ontlopen. Terwijl die mogelijkheid in het boek even wordt aangetipt.

In het boek is ontmaskerd hoe, en vooral waarom, Rudolf **Hess** naar Engeland was gekomen op 10 mei 1941 in de avond, in een vliegtuig bestuurd door hemzelf, een ster in de vliegwereld.

Hess was de 'éminence grise' van Hitler, en hij kwam in volledig akkoord met hem, om voorstellen te doen voor een afzonderlijke **compromis**-vrede. Het was niet de gek, zoals hij in de officiële geschiedenis wordt voorgesteld, maar een heel intelligente persoonlijkheid, die heel goed wist waar hij mee bezig was, en dat goed wist uit te leggen aan zijn wederpartij – leden van de '**vredesgroep**', en vertegenwoordigers van **Churchill**.

Hij legde het zo goed uit, en werd zo goed ontvangen, dat niet alleen de 'vredesgroep' die hem verwachtte en die zijn aankomst had voorbereid, maar ook Churchill er op hebben gereageerd.

In de 'vredesgroep' namen deel onder andere de koning **George VI** van Groot-Brittannië, zijn broer de **prins George**, hertog van Kent, de hertog van **Hamilton** (op wiens landgoed Hess had moeten landen op de verlichte landingsbaan), verscheidene directeurs van grote ondernemingen, met name de '**Royal Dutch/Shell**' - en (dus) koningin **Wilhelmina** en haar rechterhand prins **Bernhard**.

In de nacht van de aankomst van Hess had een zwaar bombardement op Londen plaatsgevonden, waarbij grote schade werd aangericht. Dat zou het laatste bombardement zijn, tot aan begin 1943.

Waarom?

Omdat **Churchill** een "**feitelijke wapenstilstand**" met Duitsland had gesloten.

Dat sluit dus direct aan op mijn verhaal, en bevestigt dus ook perfect de conclusie waarop het Amerikaanse onderzoeksteam van generaal Marshall was gekomen! En welke één van de verklaringen werd van het Englandspiel.

De echte Hess zou weldra worden vervangen door zijn dubbelganger, een overtuigde nazi die deze rol al sinds geruime tijd heft moeten spelen. Alle vooraanstaanden hadden en hebben hun dubbelganger. De valse zou gedurende een tijd in het openbaar worden vertoond en naar voren worden geschoven (en vervolgens worden veroordeeld en tenslotte vermoord in zijn gevangenis in Spandau), terwijl de echte Hess werd achtergehouden in Schotland, voor het geval dat.

Op 23 of 24 augustus 1942 had er een bijeenkomst plaats in Balmoral Castle, het zomerverblijf van de Britse koninklijke familie. Prins **Bernhard** nam er aan deel.

De Britse auteurs hebben de reden van zijn aanwezigheid niet kunnen ontdekken. Het is niet onmogelijk dat de relaties van Wilhelmina met de 'Royal Dutch/Shell' daarbij hebben meegeteld. Drie Shell-directeuren zaten in de 'vredesgroep'...

Op **25 augustus** vloog een *Short Sunderland* vliegboot, met aan boord de hertog van Kent en een uitgelezen bemanning van de basis van Alness, een honderdtal kilometers in rechte lijn ten noord-westen van Balmoral, om naar Stockholm te gaan. Het vliegtuig was wit geschilderd. Een honderdtal kilometers meer naar het noorden maakte de vliegboot een landing op het meer Loch More. Daar werd een eenzame passagier opgenomen. Het was Rudolf **Hess**. Vervolgens startte het vliegtuig richting **Stockholm**, waar waarschijnlijk vredesbesprekingen plaats zouden moeten vinden.

Maar.

Kort na de start van het vliegtuig stortte het neer en raakte in brand. Waarschijnlijk ten gevolge van sabotage, op aanwijzing van Churchill.

Dat wil (dus) niet noodzakelijkerwijs zeggen, dat Churchill tegen een compromis was, maar kan aangeven dat dat slechts wilde aannemen wanneer hijzelf er de initiatiefnemer van was.

Churchill had al getracht om op deze wijze generaal **Sikorski**, de chef van de Poolse regering in ballingschap, en **De Gaulle**, de chef van het Franse verzet te Londen. In juli 1943 zou het Churchill lukken, toen Sikorski omkwam in een vliegtuigongeluk in Gibraltar.

Het blijkt duidelijk dat dit alles wijst op het bestaan van **voorbereidingen** voor een akkoord tussen Groot-Brittannië en Duitsland gedurende ten minste de periode van **10 mei 1942** tot aan **begin 1943**.

Opgemerkt dient te worden, dat dat nu juist de periode was waarin het **Englandspiel** werd gespeeld.

Laatste nieuws.

Het boek ***Double Standards. The Rudolf Hess Cover-UP*** is in de herfst van 2001 in het UK juridisch verboden, door de uitgever uit de markt genomen en vernietigd.⁷⁵

Als bewijs van de 'vrijheid van meningsuiting' in de 'vrije wereld'...

De Nederlandse vertaling: *Hess, Het dubbelleven van de man achter Hitler*, Anthos / Manteau, ISBN 90 7634 125 7, lijkt (09.01.02) nog verkrijgbaar.

Op 5 september 2002 is een nieuwe, paperback versie, van *Double Standards* verschenen. Met bevestigingen en aanvullingen betreffende de vliegramp van de Hertog van Kent en Hess.

---

⁷⁵ Later werd dat tegengesproken, en bleek dat de uitgever het raadzaam had geacht het boek zelf maar uit de roulatie te nemen. Wat praktisch op hetzelfde neerkomt.